

Annukka Multanen

OLOSUHTEIDEN UHRI VAI OMAN ONNENSA SEPPÄ?

Nuorten esittäminen taloutta käsittelevässä
ajankohtaisjournalismissa

TIIVISTELMÄ

Annukka Multanen: Olosuhteiden uhri vai oman onnensa seppä? Nuorten esittäminen taloutta käsittelevässä ajankohtaisjournalismissa

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Journalistiikan maisteriohjelma

Tammikuu 2024

Nuorten ja journalismin välistä suhdetta on tutkittu viime vuosina runsaasti, lähinnä nuorten median käytön näkökulmasta. Taustalla ovat usein medioiden taloudelliset intressit. Ne haluavat houkuttaa nuoria lukijoita, kuuntelijoita ja katselijoita sisältöjensä pariin, minkä vuoksi ne haluavat tietää, minkälainen sisältö nuoria kiinnostaa. Nuorten asemaa journalismin sisällöissä on tutkittu vähemmän. Näin ollen kysymykset siitä, miten nuoria päästetään ääneen uutisissa ja miten heitä esitetään journalismissa, ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Sitä vastoin pääsyn ja esittämisen kysymyksiä journalismissa on tosin tarkasteltu viime vuosina paljonkin sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Tässä tutkielmassa tarkastelen 15–28-vuotiaiden suomalaisten nuorten esittämistä taloutta käsittelevässä ajankohtaisjournalismissa. Tutkielmassa selvitän, minkälaisina taloudellisina toimijoina nuoret kuvataan ja mitä yhteiskunnallisia arvoja journalismi vahvistaa kuvatessaan nuorten taloudellisia olosuhteita. Yhteenvedossa pohdin laajemmin sitä, minkälaisilla toimijoilla on pääsy suomalaiseen taloutta tarkastelemaan journalismiin.

Tutkielman empiirinen aineisto koostuu seitsemästä vuonna 2020 julkaistusta taloutta tarkastelevasta journalistisesta jutusta, jossa nuori pääsee itse ääneen. Aineisto on rajattu kattamaan jutut, joissa otetaan tavalla tai toisella kantaa haastatellun nuoren rahan käyttöön. Tutkimuksen metodina on sisällönanalyysi, jossa nuorten ja rahan välistä suhdetta tarkastellaan tarinoiden näkökulmasta.

Analyysi osoittaa, että taloutta tarkastelevassa journalismissa vaikuttavat perinteiset suomalaisiksi mielletyt yhteiskunnalliset arvot ja asenteet. Vaikka aineiston jutuissa pääsivät ääneen erilaisissa taloustilanteissa olevat nuoret, he ilmensivät yleisesti hyväksyttäviä arvoja, kuten ahkeruutta ja säästäväisyyttä. Juttujen perusteella nuorten odotetaan selviävän taloudellisista ongelmistaan yksin ja apua pyytämättä. Yhteiskunnan erilaisia suojaverkkoja ei joko mainita lainkaan tai niitä kuvataan kriittisessä valossa. Nämä piirteet kytkevät analysoidut jutut väljästi uusliberalistiseen ajatteluun. Aidosti erilaiset tai poikkeavat ajatukset rahasta ja sen käytöstä loistavat poissaolollaan.

Avainsanat: journalismi, talous, nuoret, pääsy, esittäminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TALOUS JÄRJESTELMÄNÄ JA TOIMINTANA	5
	2.1 Järki ja tunteet talouden toiminnassa.....	7
3	JOURNALISMI TALOUDEN ESITTÄJÄNÄ.....	9
	3.1 Journalismi selittää yhteiskuntaa	10
	3.2 Talousjournalismi Suomessa	11
	3.2.1 Yhteiskunnan vaikutukset talousjournalismiin	13
	3.2.2 Asiantuntijoiden talousjournalismi	15
4	TAVALLISTEN IHMISTEN JOURNALISMI	17
	4.1 Pääsyn ja esittämisen tunnistetut ongelmat.....	17
	4.2 Miten tavallinen ihminen saa äänen.....	18
	4.3 Nuoret tavallisina ihmisinä	19
	4.3.1 Nuorten pääsy journalismiin: neljä esimerkkiä	20
	4.3.2 Nuorten mystiset mielet	22
5	TUTKIMUSASETELMA.....	24
	5.1 Nuorten taloudelliset tilanteet tarinoina	25
	5.2 Tutkimusmetodina sisällönanalyysi.....	26
	5.3 Empiirisen aineiston valikoiminen	28
6	EMPIIRINEN ANALYYSI.....	31
	6.1 Vaikeuksien kautta voittoon	32
	6.2 Säästeliäisyys on hyve.....	34
	6.3 Työnteko kannattaa aina.....	38
	6.4 Pääsyn kaksi reittiä	41
	6.5 Nuoret mallitarinoina	48
7	YHTEENVETO JA POHDINTA	52
	LÄHTEET	54
	Tutkimuskirjallisuus	54
	Journalistiset jutut ja verkkolähteet	58
	Tutkimusaineisto	61

1 JOHDANTO

Omien havaintojeni mukaan viime vuosina on julkaistu enenevässä määrin juttuja nuorista, jotka ovat vaurastuneet säästämällä, kasvattaneet mittavan osakesalkun tai sijoittaneet opintolainansa. Juttujen kautta journalismi kertoo – joko tietoisesti tai tiedostamattaan siitä, millainen on hyvä ja hyväksyttävä nuori talouden toimija. Jutuista välittyy usein kuva siitä, että nuoret toimisivat erityisen tavoitteellisesti saavuttaakseen paremman taloudellisen aseman ja moni nuori näyttää tässä myös onnistuvan. Nuoriin suhtaudutaan jutuissa ihailevasti tai ainakaan heidän toimintaansa ei kritisoida tai kyseenalaisteta. Vaikka juttujen paikkansa pitävyyttä ei ole syytä epäillä, jutut antavat aiheita problematisoinnille: Onko journalismin tapa kuvata nuorten ja talouden suhdetta edustava vai tavalla tai toisella vinoutunut?

Samanaikaisesti tiedetään, että vakavissa maksuhäiriöissä olevien nuorten maksukyky on heikentynyt entisestään (Intrum Oy 2022). Tilanteessa on selkeä ristiriita, mikä antaa aiheen epäillä, antavatko samankaltaista tarinaa toistavat jutut nuorista talouden toimijoina totuudenmukaisen kuvan nuorten taloudellisesta asemasta. Nostamalla esiin poikkeuksia, journalismi vahvistaa kuvaa hyvin toimeentulevasta nuoresta, ei talouden kanssa kamppailevasta nuoresta.

Journalistin ohjeiden ensimmäinen kohta kiteyttää journalismin ydintehtävän. ”Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.” (Julkisen sanan neuvosto 2023).

Tehtävään kytkeytyy paljon portinvartijalle kuuluvaa valtaa päättää siitä, kuka tai ketkä jutuissa pääsevät ääneen ja millaisista asioista jutuissa puhutaan. Pääsyä voi tarkastella ainakin kahdesta näkökulmasta: kenellä on pääsy journalismiin *pariin* ja kenellä on pääsy *osaksi* journalismia sen kohteena, aiheena tai haastateltuna (Ahva, Heikkilä ja Kunelius 2016, 156–157). Tässä tutkielmassa keskitytään jälkimmäiseen näkökulmaan, eli siihen, miten nuoret talouden toimijoina pääsevät osaksi journalismia.

Pääsyyn sisältyy ideaalien ja käytännön realiteettien välinen ristiriita. Yleisesti ajatellaan, että yhä moninaisemman joukon tulisi olla edustettuna mediassa, mutta samaan

aikaan tiedämme, että journalismia ympäröivä yhteiskunta ei ole tasa-arvoinen. (Seuri 2020, 71). Rakenteellisen epätasa-arvon lisäksi asiaan vaikuttaa myös se, että journalismin julkisuustila on rajattu. Kaikkia ei voi päästää ääneen, eikä tämä olisi lukijoiden, kuuntelijoiden tai katselijoidenkaan näkökulmasta toivottavaa. Yleisöt odottavat toimittajien tekevät valintoja heidän puolestaan. Toimittajat rajaavat mahdollisten aiheiden ja toimijoiden pääsyä julkisen huomion kohteeksi niiden yhteiskunnallisen tärkeyden, ajankohtaisuuden tai kiinnostavuuden perusteella. Perusteet nojaavat yleensä journalismin ammatillisiin periaatteisiin, mutta niitä voidaan soveltaa eri tavoin, joten toimituksellisista päätöksistä voi esiintyä erilaisia näkemyksiä.

Myös toisen suuntaiselle tutkimukselle ja median itsereflektiolle voisi olla tarvetta. Journalismi rakentaa kuvaa ympäröivästä maailmasta myös nuorille. Olisi tarpeen pohdita, minkälaista kuvaa mediat rakentavat jutuillaan, joissa he käsittelevät nuoria. Jos talousaiheissa nostetaan esiin nuoret, jotka onnistuvat talouden suunnitellussa syitä tarkemmin avaamatta, on vaarana luoda yksipuolinen kuva nuorista talouden toimijoina.

Menneinä vuosikymmeninä journalistiset valinnat nähtiin toimitusten sisäisinä asioina. Toimituksissa alettiin 1900-luvun lopulla kiinnittää huomiota lähdevalintojen tuottamiin tarkoittamattomiin vinoutumiin. Tämän seurauksena toimituksissa käynnistettiin erilaisia sisäisiä projekteja, joissa pyrittiin arvioimaan systemaattisesti juttujen lähdevalintoja ja korjaamaan niissä havaittuja puutteita. 2010-luvulla pääsyn kysymykset ovat liittyneet sukupuolten tasa-arvoon.

Vuonna 2017 Britannian yleisradioyhtiö BBC aloitti 50:50-projektin, jonka tavoitteena oli luoda journalismia ja mediasisältöjä, joissa sukupuolten näkyminen olisi tasavertaista (BBC 2023). Seuraavan vuoden naistenpäivänä Helsingin Sanomat kertoi, että naisten osuus lehden jutuissa oli kolmannes, ja että toimitus aikoo jatkossa sitoutua edistämään tasa-arvoa omassa juttutarjonnassaan (Yläjärvi ja Ubaud 2018). Tätä tarkoitusta varten kehitetystä laskurista ja tietoisesta toimituksellisesta linjanvedosta huolimassa vielä muutamia vuosia myöhemmin naisten osuus lehden jutuissa oli edelleen kolmannes (Sarhimaa 2023).

Sekä BBC että Helsingin perustelivat sukupuolten tasa-arvon edistämisen hankkeita sillä, että lehden on tehtävä oma osuutensa tasa-arvon lisäämiseksi ja tätä varten niiden olisi muutettava omia pääsyä koskevia käytäntöjään. Elleivät kaikki sukupuolet ole edustettuina mediassa, ei sitä ympäröivä yhteiskuntakaan voi olla tasa-arvoinen.

Pääsyn ja vallankäytön kysymykset ovat tärkeitä myös luotettavan tiedonvälityksen kannalta. Vuosina 2021–2022 käynnissä olleessa Moniäänisyysmittari-tutkimushankkeessa kehitettiin ohjelmisto, joka pyrkii selvittämään, keiden ääni journalismissa kuuluu. Hankkeen loppuraportissa todetaan, että moniäänisyys ei vaikuta ainoastaan journalismiin itseensä vaan sen nähdään olevan yhteydessä median yleisöihin. Se vaikuttaa siihen, miten media tavoittaa erilaisia ja uusia yleisöjä sekä siihen, miten jo olemassa olevat yleisöt sitoutuvat ja luottavat journalismiin. Suomalaiset toimittajat ymmärtävät moniäänisyyden käsitteenä, joka kysyy, kenen silmin maailmaa katsotaan ja kenen ääni journalismissa kuuluu. (Ylikoski 2023, 3–4, 6–7.) Tämän ymmärryksen muuntaminen toiminnaksi ja päivästä toiseen jatkuvaksi käytännöksi on osoittautunut vaikeammaksi.

Perinteisesti asiantuntijat ja poliitikot ovat päässeet osaksi journalismia asemansa vuoksi. Haastatteluista tai dokumenteista poimituilla sitaateilla jaetaan yleisölle tietoa ja luodaan luottamusta siihen, että journalismi raportoi asioista uskottavasti ja ymmärrettävästi. Asiantuntijoiden käyttö on yleistä erityisesti taloutta käsittelevässä journalismissa. Harva ”tavallinen ihminen” osaa selittää taloustermejä, ennustaa inflaatiota tai ottaa kantaa globaaleihin talouspoliittisiin kysymyksiin tarkasti ja luotettavasti.

Journalismin tehtävänä on selventää maailmaa ja selittää sen ilmiöitä totuudenmukaisesti niin, että sen yleisö voi luottaa siihen (ks. esim. Lehtinen 2020, 206). Talousjournalismissa ymmärrettävän tiedon tarjoaminen voi olla haastavaa. Jutuissa käsitellään paitsi suuria kokonaisuuksia, myös pieniä yksityiskohtia, joiden yhteyksien ymmärtäminen vaatii asiaan ja käytettyihin termeihin perehtymistä. Nämä termit tosin ovat levinneet myös muille yhteiskunnan osa-alueille ja muita aiheita käsitteleviin journalistisiin juttuihin, mikä on osaltaan tehnyt ne tutummaksi suurelle yleisölle.

Yksilöiden esiin nostaminen on osa 2000-luvun journalismia. Yksilön saavutukset eivät kuulu enää vain urheilu- tai kulttuurisivuille eikä suorituksen tarvitse olla yhteiskunnallisesti merkittävä ylittääkseen uutiskynnyksen. Erilaiset onnistumiset, vaikeuksien kautta voittoon -tarinat ja henkilökohtaiset kokemukset tarjoavat ”ihan tavallisille ihmisille” pääsyn journalismiin. Tämä heijastuu myös talousaiheita käsitteleviin juttuihin. Yhä useammin henkilö ilman aiheen koulutusta kertoo sijoitusvinkkejään tai arjen säästöniksejään lehtien (verkko)sivuilla. Kansalaisjournalismi ja sosiaalinen media mahdollistavat tavallisille ihmisille tavan kertoa aiheesta muille tavallisille ihmisille helposti lähestyttävällä tavalla. Näissä kanavissa talousuutisista tutut ekonomit, asiantuntijat tai rahoituslaitosten edustajat loistavat poissaolollaan.

Nuorten pääsy osaksi journalismia ei ole itsestäänselvyys. Vaikka nuoria median kuluttajina on tutkittu paljon, tutkimus journalismin suhtautumisesta nuoriin on jäänyt vähemmälle osalle. Journalismin tekijöitä näyttääkin kiinnostavan enemmän se, miten nuoret suhtautuvat heihin kuin miten he suhtautuvat nuoriin. Tavoittaakseen nuoria mediat pyrkivät menemään sinne, missä nuoret ovat. Muutokset herättävät kysymyksen siitä, kenen ehdoilla journalismissa toimitaan.

Taustoitin tutkielmani aihetta käsittelemällä talouden ja journalismin toimintaa Suomessa 1980-luvulta nykypäivään. Tämän jälkeen käyn läpi pääsyyn ja esittämiseen yleisesti liittyviä ongelmia journalismissa. Lopuksi pyrin avaamaan tutkimustiedon valossa, miksi nuorten mieltymyksistä ja odotuksista perille pääseminen on medioille niin tärkeää.

2 TALOUS JÄRJESTELMÄNÄ JA TOIMINTANA

Talous perustuu ihmisten väliseen toimintaan. Sen muodot ovat rakentuneet historiallisesti sitä mukaa, kun ihmiset ja yhteisöt ovat jakaneet tietoa ja käyneet vaihtokauppaa. Yksi varhaisimmista ja nykyisellekin taloustieteelle keskeisistä talouden yksiköistä on perhe. Jo sanan talous englanninkielisen käännöksen *economy* etymologinen tausta viittaa yhteisöstä ensimmäisiin; kotiin. Sanan juuret ovat kreikankielisissä sanoissa *oikos* ja *nemein*, koti ja hallinta. (Oxford Learner's Dictionaries 2023.) Myös suomen kielen sana talous viittaa kotiyhteisön hallintaan. Kotimaisten kielten keskuksen (2023) mukaan talous on alun perin tarkoittanut talon tai kodin toimintaa, ylläpitoa ja omaisuutta.

Vuosien aikana talouteen vakiintui kaksi merkittävää perusmekanismia: työnjako ja rahan käyttö vaihdon välineenä. Näiden yhteisvaikutuksesta omavaraistaloudesta siirryttiin vaihdantatalouteen, jossa erikoistuttiin tarvittavien hyödykkeiden valmistamiseksi. Hyödykkeillä käytiin vaihtokauppaa, mutta tämän käydessä epäkäytännöllisesti niitä vaihdettiin yhä enemmän rahan. Teollistumisen alkaessa työnjaon ja rahan lisäksi massatuotannon merkitys vakiintui.

Maailman taloutta on teollistumisen alkuvaiheista 1800-luvun vaihteesta lähtien leimannut pyrkimys kasvuun. Työnjaolla pyrittiin tehostamaan tuotantoa; tuottamaan tavaroita ja palveluja nopeammin, kustannustehokkaammin ja suuremmalla volyyymilla. Ilman työnajoa kasvu ei olisi mahdollista. Teollisen aikakauden alkaessa maailman eriosat tulivat riippuvaisemmiksi toisistaan niin taloudellisesti, poliittisesti kuin sosiaalistikin eikä tämä riippuvuus ole kadonnut vielä nykyäänkään. Työnjako ja tehokas kauppa edellyttävät vakiintuneita toimintatapoja ja järjestelmiä. Tavarointa tuotetaan ja kauppa käydään tavalla tai toisella talouden järjestelmien puitteissa eikä juurikaan niiden ulkopuolella. Talouden järjestelmät ovat ajan saatossa kehittyneet monimutkaisemmiksi, kun talouden toimijoiden ja toimialojen määrä on kasvanut. Samalla niiden toimintaa on pyritty tekemään läpinäkyvämmäksi.

Nykyaikaisen talouskasvun ovat mahdollistaneet instituutiot, innovaatiot ja integraatio. Nämä tekijät ovat luoneet paitsi perustan teollistumisen tuomalle yhteiskuntamuutokselle ja luoneet sisältöä kasvulle, myös liittäneet ihmisiä ja talouksia yhteen globaaliksi järjestelmäksi. Vuosien saatossa kasvun merkitys osana nykyaikaista maailmantaloutta vahvistunut. Talouskasvu on keskeinen nykyaikaisen talouspolitiikan tavoite ja siihen tähtäävät paitsi yritykset ja instituutiot, myös valtiot. (Schön 2013, 5, 25.)

Teollistumisen vaikutukset näkyivät talouden lisäksi muuallakin yhteiskunnassa. Sen myötä kaupunkien merkityksen kasvuun, kun väestö muutti maaseudulta työn ja palvelujen perässä kaupunkeihin. Syntyi tarve yhteisille palveluille ja infrastruktuurille. Tämän seurauksena tarvittiin valtiota, kuntia ja paikallishallintoa. Samanaikaisesti väestön elinikä piteni, naisten asema muuttui ja koulutusjärjestelmä antoi yhä useammalle mahdollisuuden oppia luku- ja kirjoitustaito. 1900-luku voidaan jakaa talouden osalta kolmeen jaksoon. Vuosisadan puoleen väliin saakka maailmantalouden globalisointimista rajoittivat maailmansodat. 1950-luvulla alkoi kasvu, jolle toisen maailmansodan jälkeen luodut uudet instituutiot olivat luoneet pohjan. Vuosisadan jälkipuoliskolla yhteiskunta muuttui vauhdilla. Kiihtyvän globalisoituminen kiihtyi ja teollistuminen levisi uusiin maihin. Maailmanmarkkinat laajenivat ennenäkemättömiin ulottuvuuksiin Kiinan ja Intian talouksien laajetessa. (Schön 2013, 209–212.)

Markkinataloutta on pidetty yleisesti epävapaakana, mikä on johtanut siihen, että valtiot osallistuvat vahvasti talouteen. Ne pyrkivät esimerkiksi minimoimaan suhdannevaihtelujen vaikutuksia omalla budjettipolitiikallaan ja investoinneillaan. Samanaikaisesti valtiot ovat ottaneet aiempaa enemmän vastuuta kansalaisistaan. Ne pyrkivät varmistamaan riittävästi työpaikkoja, panostavat koulutukseen ja kehittävät sosiaaliturvajärjestelmiään. (emt., 331–332.)

Tietotekninen vallankumous alkoi 1970-luvulla Yhdysvalloista ja levisi koko maailmaan. Ensin tietokone, sitten matkapuhelin ja lopulta internet mahdollistivat tiedon saatavuuden ja laajensivat viestinnän mahdollisuuksia. Muutokset alensivat yritystoiminnan kuluja tehden pienyritysten perustamisesta ja laajentamisesta entistä helpompaa. Myös suurten organisaatioiden johtamisesta tuli mutkattomampaa. (emt., 340–341.)

Tiedon siirron merkityksen kasvu satoi maailman osia yhä tiiviimmin toisiinsa ja loi perustan kahdelle suurelle megatrendille: globalisoitumiselle ja digitalisoitumiselle.

Globalisoitumisen seurauksena eri puolella maailmaa toimivat yritykset alkoivat kilpailla samoista pääomista ja asiakkaista. Säästäminen yksityistyi ja laajeni sijoittamiseen, mikä johti arvopaperikaupan volyymin kasvuun. Talouden, kilpailun ja sijoitustoiminnan logiikka ovat sittemmin levinneet perinteisen teollisuuden ja palveluiden tuottamisen lisäksi myös kulttuuriin, viihteeseen ja uutisvälitykseen.

2.1 Järki ja tunteet talouden toiminnassa

Talouden vaikutukset yksilöiden ja yhteisöjen toimintaan sekä elämään on kiinnostanut kautta aikojen taloustieteilijöitä. Rahoituskäyttäytymisen tutkijoiden mukaan taloustiede onkin inhimilliseen vuorovaikutukseen, ei luonnontieteisiin perustuva systeemi (Reunanen ja Simola 2010, 66). Vaikka päätöksiä tehdään eri tasoilla ja niillä on erilaisia seurauksia, niiden takana on aina inhimillinen toimija.

Taloustieteen yksi perusoletuksista on, että ihmiset tekevät rationaalisia päätöksiä (Halko, Mikko ja Ruuskanen 2010, 15). Rationaalinen päätöksentekijä tietää omat mieltymyksensä ja pystyy asettamaan olemassa olevat vaihtoehdot paremmuusjärjestykseen. Päätös on rationaalinen silloin, kun päätöksentekijä valitsee vaihtoehdoista mieltymystensä mukaan parhaan, johon hänellä on varaa. (Haaparanta ja Halko 2019, 18.) Taloustieteessä ei voida sivuuttaa ulkoisten tekijöiden vaikutusta yksilön taloudellisiin päätöksiin. Yksi sen tärkeimpiä tehtäviä on tutkia, miten esimerkiksi yksilön ikä, sukupuoli, perhetilanne, tulot, kansalaisuus ja poliittinen mielipide voivat vaikuttaa hänen tekemiinsä taloudellisiin päätöksiin (emt., 19).

Taloudelliset päätökset voivat perustua paitsi järkeen, myös tunteisiin. Sosiaalinen kanssakäynti on tärkeä osa päätöksentekoprosessia. Yhteiskunnan yleinen optimistinen tai pessimistinen ilmapiiri vaikuttaa sosiaalisiin tilanteisiin, jotka osaltaan vaikuttavat taloudellisiin päätöksiin. (Nofsinger 2005, 157.) Sosiaalitieteilijöiden mukaan 2000-luvulla on tärkeää tutkia taloutta laajemminkin kuin vain rahoitustieteen teorioiden

pohjalta. Tutkijat ovat korostaneet aiheen tarkastelua esimerkiksi kielenkäytön, vuorovaikutuksen tai tiedonvälityksen näkökulmista. Lisäksi on mielekästä analysoida, miten aihetta käsittelevät tekstit rakentavat ja määrittävät markkinoita ja taloutta koskevaa todellisuutta. (Reunanen ja Simola 2010, 66.)

Yksilöt perustavat taloudelliset päätöksensä pitkälti joko muiden tekemiin päätöksiin tai he arvioivat ratkaisujaan muiden tuottaman tiedon perusteella. Esimerkiksi kulutustavaroiden hinnat, osakemarkkina-analyysit ja ohjaukorkojen muutokset ovat taloudellisia muutoksia, joihin yksilö ei voi vaikuttaa, mutta jotka on syytä ottaa huomioon taloudellisia päätöksiä tehtäessä.

3 JOURNALISMI TALOUDEN ESITTÄJÄNÄ

Yhdessä sananvapauden kanssa journalismi mahdollistaa jokaiselle oikeuden vastaanottaa totuudenmukaista tietoa. Voidakseen täyttää tehtävänsä demokraattisen yhteiskunnan instituutiona, journalismin pitää nauttia sen yleisön luottamusta. Yleisön luottamus on journalismille myös taloudellisesti tärkeää (Luostarinen ja Uskali 2006, 180). Epäluotettava journalismi ei voi ansaita yleisönsä luottamusta, ja sillä onkin keskeinen asema demokraattisessa yhteiskunnassa.

Yksi journalismin tapa vastata yhä moninaisempaan yhteiskuntaan, on toimitusten ja julkaisujen erikoistuminen. Talousjournalismi eroaa muista journalismin lajeista käsiteltävän aiheen perusteella. Siihen kohdistuu myös erilaisia odotuksia. Taloutta käsittelevät artikkelit ovat usein ”rutiiniluontoista kirjoittelua eilispäivän pörssikursseista, korkotason muutoksista tai tulosjulkistuksista” (Reunanen ja Simola 2010, 60). Tämän tyyppiset jutut eivät välttämättä kerro suurelle yleisölle mitään vaan niiden lukijakunta koostuu taloutta tiiviimmin seuraavista lukijoista. Samanaikaisesti talousjournalismin tehtävä on avata ja selventää talouden toiminnan dynamiikkaa sekä sen muutoksia myös ns. suurelle yleisölle.

Talouden merkityksen kasvaessa kasvavat myös talousjournalismiin kohdistuvat todelliset tai kuvitellut odotukset. Toimituksissa tarpeeseen vastataan tuottamalla enemmän talousjuttuja yhä nopeammin ja analyttisemmin. Taloutta koskevan tiedon kysyntä vaikuttaa myös käsityksiin siitä, ketkä kuuluvat talousaiheisten juttujen yleisöön. Sitä mukaa, kun oman taloudellisen asemansa parantamisesta kiinnostuneiden ihmisten määrän ajatellaan lisääntyvän, talousjutuille ilmaantuu uusia potentiaalisia lukijoita. Nykyään tavallisetkin palkansaajat nähdään mahdollisina sijoittajina ja myös naiset noteerataan sijoittajiksi. Uudet ikäluokat kiinnostuvat taloudesta ja heidät otetaan huomioon talousuutisten yleisönä. Yleisesti talousjournalismin kannalta on otollista, mikäli mahdollisimman moni suomalainen alkaisi harkita sijoittamista, säästämistä tai yritystoimintaa.

Tämän päivän talousjournalismiin ovat vaikuttaneet useat yhteiskunnalliset muutokset. Rahamarkkinoiden nopea kasvu ja sitä seurannut lama ovat vaikuttaneet suomalaiseen talousjournalismiin, jonka aiheet levisivät myös muihin uutisiin. Internetin ja verkko uutisten kasvu 1990-luvulta alkaen on vaikuttanut suomalaiseen talousjournalismiin kahdella eri tavalla: Tarve yksityiskohtaisemmille analyyseille ja kommenteille on kasvanut. Toisaalta verkko tarjoaa lukijoille pääsyn tiedon alkulähteille ikään kuin talousjournalismin ohi, jolloin lukija voi etsiä tietoa itse, mutta ei saa sitä valmiiksi analysoituna. Talousuutisten tarve kasvoi myös 2000-luvulla, kun Yhdysvalloista alkanut globaali finanssikriisi levisi Eurooppaan. Talousjournalismi on saanut osakseen myös kritiikkiä, sillä se ei osannut ennustaa tulevaa kriisiä, vaikka se yllätti myös poliitikot ja asiantuntijat. Vuonna 2020 alkanut koronapandemia vaikutti journalismiin ja kuten muitakin aloja, yhteiskunta tuki myös joukkoviestimiä uuden haasteen edessä.

3.1 Journalismi selittää yhteiskuntaa

Yhteiskunnan muuttuessa journalismin on täytynyt mukautua muutoksiin. "Journalistisesta uskottavuuskriisistä" on käyty keskustelua kansainvälisellä tasolla, myös Suomessa, ja kansalaiset kritisoivat journalismia avoimesti (Väliverronen 2009, 18). Journalismi ja toinen demokratian peruspilari, sananvapaus, mahdollistavat jokaisen oikeuden vastaanottaa riippumatonta tietoa. Sananvapaus takaa yksilölle oikeuden ilmaista mielipiteitään julkisesti, mutta vaatii yksilöä ottamaan myös vastuun sanomisistaan. Sananvapaus asetetaan Suomen perustuslaissa jokaisen perusoikeudeksi ja sanavapautta on yleisesti pidetty Suomessa yleisesti itseisarvona. Kansainvälisissä lehdistövapauden vertailuissa Suomi ja muut Pohjoismaat sijoittuvat kärkijoukkoon maailmassa (Press Freedom Index 2023). Tästä huolimatta myös Suomen poliittisessa historiassa on ollut kausia, jolloin sananvapaudesta on oltu valmiita tinkimään joko turvallisuuden tai "yleisen edun" nimissä (Luostarinen ja Raittila 2014, 8).

Vaikka journalismin ydintehtävä suhteessa sananvapauteen ja tiedonvälitykseen ei ole muuttunut, sen toimintaympäristö on kokenut suuria muutoksia viime vuosikymmenten aikana. Teknologiset, viestintäpoliittiset ja taloudelliset muutokset ovat vaikuttaneet suomalaisen journalismin sisältöihin 1980-luvulta lähtien. Näitä olivat esimerkiksi

kaupallisten radio- ja televisiokanavien perustaminen, lehdistön ketjuuntuminen sekä matkapuhelinten ja internetin yleistyminen. (Luostarinen ja Uskali 2006, 180.)

Muuttuva yhteiskunta asettaa journalismille uudenlaisia tarpeita. Kuten Väliverronen (2009, 26) toteaa, journalismi on ollut kriisissä ”vähintäänkin lennättimen käyttöön-otosta lähtien eli runsaat puolitoista sataa vuotta”. Uudet teknologiat, kuten radio, televisio tai edes internet eivät ole tehneet journalismia tarpeettomaksi. Journalismi on onnistunut ottamaan käyttöön uusia alustoja ja tarjoamaan niillä sellaisia sisältöjä ja esitystapoja, joita yleisö on alkanut kuluttaa. Jos jotain, muuttuva ja monimutkaistuva yhteiskunta on tehnyt journalismin olemassaolosta perustellumpaa. Tiettyyn aiheeseen keskittyvillä julkaisuilla halutaan tavoittaa erilaistuvaan yleisöön muodostuneita uusia kohderyhmiä sekä tarjota alusta tiettyä aihetta käsittelevälle keskustelulle (Wiio 2006, 22, 36). Yksi erikoisaloista on taloutta käsittelevä journalismi.

3.2 Talousjournalismi Suomessa

Talousjournalismi tuottaa tietoa, jonka pohjalta yhteiset käsitykset taloudesta ja talouspolitiikasta rakentuvat. Se etsii vastauksia erilaisiin talouspoliittisiin kysymyksiin ja tarjoaa tietoa suhdanteista, kansantalouden tilasta ja talouspolitiikan suunnasta. Lisäksi se tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden osallistua talouspoliittiseen keskusteluun journalismissa ja sen ulkopuolella. Talousjournalismin rooli tiedon tuottajana ja levittäjänä sekä julkisen keskustelun areenana ovat oleellisia myös demokraattisen päätöksenteon kannalta. (Harjuniemi 2020, 11.)

Suomalainen tutkimus talousjournalismista on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien. Tutkimuksia on tehty muun muassa taloustoimittajien kokemuksista työstään, talousjutun kirjoittamisen prosessista sekä taloussivujen sisällön muutoksista 1990-luvulla. (Reunanen ja Simola 2010, 10–11.) Samalla vuosikymmenellä tapahtuneet taloudelliset muutokset ja kriisit loivat uusia tarpeita perinteiselle uutisjournalismille (Mårtensson ja Lindhoff 1998, 85). Yksi esimerkki tällaisesta muutoksesta on talousuutisten erottaminen

omaksi uutislähetystekseen, jonka kolme suomalaista tv-kanavaa teki 1990-2000-lukujen aikana (Heikkilä 2001, 41). Yhteiskunnalliset muutokset alkoivat kuitenkin muutama vuosikymmentä aiemmin.

Antti Mikkonen (1998, 8) määrittelee talousjournalismin prosessiksi, joka ”tuottaa faktapohjaisia sanomia elinkeinoelämästä, kansantaloudesta ja maailmantaloudesta”. Talousjournalismi tuottaa monenlaisia erilaisia sisältöjä, esimerkiksi laajoja reportajeja, henkilöhaastatteluita, kommentteja, graafeja ja lyhyitä uutispätkiä (Mikkonen 1998, 8). Väitöskirjassaan *Talousmedia murroksessa - muutospäätöksen tarkastelua mediatalouden ja median käytön näkökulmista* Markku Hurmeranta (2012, 34–35) mainitsee talousmedian erityispiirteiksi sen ”korostuneen funktion lukijansa työväliseenä” ja mainitsee, että talousmediaan ”kohdistuu erityinen tarkkuuden vaatimus”.

Taloustoimitus on usein oma yksikkönsä toimituksissa, sanomalehdissä ja uutislähetystyksissä ja talousuutisia tekevät aiheeseen perehtyneet toimittajat. Talousuutisille on oma osasto sanomalehdissä ja uutislähetystyksissä. Hyvä talousjournalismi merkitsee usein eri asioita eri medioille. Siihen vaikuttavat julkaisun luonne ja kohderyhmä; talouteen vihkiytyneelle yleisölle tarjotaan syväluotaavia analyysejä, kun taas suuremmalle yleisölle kohdennettujen talousuutisten tulisi olla kiinnostavia ja ymmärrettäviä vaikka lukija ei olisikaan erityisen kiinnostunut taloudesta. (Reunanen & Simola 2010, 97–98.) Tämä tyyppisten helposti lähestyttävien talousjuttujen tarjoaminen suurelle yleisölle voi olla haastavaa, sillä aiheena talous ei ole yhtä helposti lähestyttävä kuin moni muu aihe. Talousjournalismin ymmärtäminen vaatii talouden jonkinasteista ymmärtämistä, esimerkiksi kykyä soveltaa talouden teorioita käytännön analyyseihin (Heikkilä 2001, 42).

Talousjournalismin riippumattomuutta on käsitelty aihetta tutkivissa artikkeleissa. Taloudesta uutisoitaessa media voi tahtomattaankin vaikuttaa markkinoihin, yleiseen ilmapiiriin tai yksilöiden taloudellisiin päätöksiin. Taloutta ja markkinoita käsitteleviin juttuihin asetetaan odotuksia, jotka eivät ole perusteltavissa journalistisesti. Vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen journalismin suhdetta talouskuripolitiikkaan tutkittiin laajasti muun muassa Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Tutkimuksissa keskityttiin nimen-

omaan finanssikriisiin ja sitä seuranneen eurokriisin aikaisiin vuosiin. Tutkimusten mukaan talousjournalismin rooliksi jäi tehtyjen leikkausten oikeutus ja vaihtoehtoisten poliittisten ideoiden marginalisointi. Journalismi hyväksyi talouskurin menneen kriisin välttämättömäksi seuraukseksi ilman kyseenalaistamista tai vaihtoehtoisten ideoiden käsittelyä. (Harjuniemi 2018, 152, 155.) Reunasen ja Simolan tutkimuksessa (2010, 83) joidenkin asiantuntijoiden mukaan median tulisi kannustaa kuluttajia ja kansalaisia rahan käyttämiseen ja välttää pelottelua ja ”synkistelyä”.

Talousjournalismissa käsitellään talousaiheita laajalla skaalalla tulosjulkistuksista analyysihin ja pörssikursseihin. Sijoitusmarkkinat voivat reagoida herkästi julkisuudessa esitettyihin tietoihin, joten talousuutiset voivat vaikuttaa markkinoihin (Huovila 2003, 203).

3.2.1 Yhteiskunnan vaikutukset talousjournalismiin

Nykyhetken näkökulmasta talousjournalismiin kohdistuneet muutokset käynnistyivät 1980-luvun loppupuolella. Rahoitusmarkkinat paisuivat maailmanlaajuisesti markkinoiden ja pääomaliikkeiden vapauttamisen seurauksena. Tämä johti Suomessakin talouden nousukauteen, joka kuitenkin katkesi taloudelliseen lamaan ja pankkikriisiin 1990-luvulla. Laman vaikutukset Suomessa näkyivät muun muassa kotitalouksien ylivelkaantumisena, pankkikriisinä, korkojen nopeana nousuna ja työttömyytenä (Pekkarinen ja Sutela 2000, 182). Viime vuosituhaten lopun lama ei jäänyt yksittäistapaukseksi. Seuraava maailmantaloutta ravistellut lama alkoi Yhdysvaltojen asuntomarkkinoilta vuonna 2008. Tuorein talouden taantuma alkoi Venäjän hyökättyä Ukrainaan alkuvuodesta 2022.

Jyrkistä suhdannevaihteluista huolimatta talouden painopiste on pysynyt globaaleilla rahoitusmarkkinoilla mikä korosti sijoituksia välittävien pörssien ja digitaalisen viestinnän sekä internetin merkitystä. Koska menestyksellisen sijoitustoiminnan edellytyksenä oli taloutta koskeva informaatio, myös luotettavien talousuutisten kysyntä kasvoi. Perinteiset mediatilat ovat viime vuosikymmenten aikana pyrkineet vastaamaan tähän

kysyntään vahvistamalla taloustoimituksiaan, lisäämällä talousuutisten tarjontaa ja kehittämällä niiden esitystapoja.

Yllä kuvattujen tapahtumien lisäksi suomalaista asenneilmastoa muuttivat yhteiskunnan avautuminen kansainväliselle kilpailulle 1980-luvulla ja kylmän sodan päättyminen 1990-luvun alussa. Muutoksen seurauksena yritystaloudessa korostetut tehokkuus ja kilpailu levisivät uusille yhteiskunnallisille alueille. Uusien sanastojen ja ajatusten levittämisessä joukkoviestimillä oli tärkeä rooli. (Luostarinen ja Uskali 2006, 179.) Mårtensson ja Lindhoff (1998, 86) osoittavat, että ”median ekonomisaatio” (engl. *medial economization*) on vaikuttanut paitsi taloustoimitusten ja talousuutisten määrälliseen kasvuun, myös talousaiheiden leviämiseen muihin uutisgenreihin ja aiheisiin. Tämä näkyy esimerkiksi tilastojen ja graafien käytön lisäämisellä.

Internetin kehitys on vaikuttanut journalismiin 1990-luvulta lähtien. Suomalaiset talousaiheiset lehdet lähtivät nopeasti mukaan verkkomaailmaan, joka mahdollisti esimerkiksi korkojen ja valuutta- ja pörssikurssien näyttämisen reaaliajassa. Kauppalehti, Talouselämä ja Taloussanomat avasivat omat internet-sivunsa vuosina 1996–1997. (Huovila 2003, 183–184.) Mediamurroksen vaikutuksia talousmedialle tutkineen Markku Hurmerannan (2012, 19) mukaan verkko koettiin jo 1990-luvulta alkaen ”suureksi mahdollisuudeksi talouslehdille”. Verkkomedia oli reaaliaikaisuutensa vuoksi talousinformaation välityskanavana talouslehtien vahva kilpailija. Sittemmin verkko, ja erityisesti mobiiliin suunnatut uutiset, ovat toimituksissa vakiintuneet ensisijaisiksi julkaisualustoiksi. Internet tarjoaa talouslehtien lukijoille mahdollisuuden päästä suoraan taloustiedon lähteille ilman tarvetta talouslehdille perinteisinä tiedonvälittäjinä. Tämä on muuttanut talousmedian roolia ja lisännyt painetta tuottaa analyyttisempää sisältöä. Verkkosisältöjen kehitys on tuonut talousmedialle myös muun tyyppisiä kilpailijoita, kun esimerkiksi pankit alkoivat jakaa asiakkailleen talousaiheisia sisältöjä. (emt., 66.)

3.2.2 Asiantuntijoiden talousjournalismi

Talousjournalismissa käytetään usein lähteinä poliitikkoja, ekonomisteja, yritysjohtajia ja talousalan asiantuntijoita. Toimitukset seuraavat aiheesta tietävien tahojen toimintaa ja esittävät heiltä saamansa tiedot yleisölle neutraalisti ja uskottavasti. Tämä aiheuttaa myös ongelmia: toimittajien ja lähteiden välille syntyy pysyviä yhteyksiä, joiden ulkopuolelta on hankala päästä ääneen. (Heikkilä 2001, 21.)

Empiiriset tutkimukset talousjournalismin lähteistä vahvistavat tämän. Timo Harjuniemi tutki vuonna 2020 suomalaisten toimittajien näkemyksiä talouspolitiikan asiantuntijuudesta. Hän keräsi aineistoa kyselytutkimuksella ja teemahaastatteluilla. Kyselytutkimukseen vastasi 42 toimittajaa, joiden lisäksi Harjuniemi teki 19 teemahaastattelua. Toimittajien vastauksista kävi ilmi, että toimittajat arvioivat asiantuntijan uskottavuutta erityisesti kahden tekijän perusteella: tämän työnantajan sekä aiemman medianäkyvyyden perusteella. Asiansa tuntevan, tutun ja sujuvasanaisen ekonomistin tai yritysjohtajan käyttö jutussa on toimittajalle paitsi vaivatonta myös ajallisesti helppoa. Näin vahvistuu kehä, jossa julkisuudesta aiemmin tunnetut asiantuntijat saavat lisää julkisuutta. (Harjuniemi 2020, 44–45.)

Vaikka toimittajat antavat mediatilaa jo tutuille asiantuntijoille, he toivoisivat asiaan muutosta. Tutkimukseen osallistuneet toimittajat tunnistavat, että suomalaisesta talouskeskustelusta uupuu monipuolisuutta ja moni toimittaja toivoisi uusia asiantuntijoita talouspolitiikan julkisuuteen. (emt., 37–38.)

Uskottavuuden lisäksi toimittajien on otettava huomioon myös asiantuntijan tausta ja mahdolliset poliittiset tai taloudelliset intressit. Suomalaiset toimittajat suhtautuvat asiantuntijatiedon puolueettomuuteen ja epäpoliittisuuteen varauksella. He epäilevät ajatusta, jonka mukaan asiantuntijat tarjoaisivat objektiivisia totuuksia julkiseen talouskeskusteluun. (emt., 34, 44.) Aina talousuutisissa esiintyvä asiantuntija ei ole median ulkopuolinen taho. Myös aiheeseen vihkiytynyt ja perehtynyt toimittaja voi talousjutuissa olla asiantuntijan roolissa esimerkiksi tilanteessa, jossa häntä haastattelee kysyjän roolin ottanut toinen toimittaja (Mårtenson ja Lindhoff 1998, 89).

Samojen asiantuntijoiden päästäminen ääneen ei ole ominaista ainoastaan talousjournalismille. Nopea julkaisutahti ja kiire, rutiininomaisuus ja ammatillisen mielikuvituksen puute johtavat siihen, että toimittajat käyttävät jutuissaan usein samoja asiantuntijoita (Seuri 2020, 62). Toimittajien ja lähteiden välinen yhteydenpito hyödyttää paitsi taustatietoa etsiviä toimittajia, myös journalismin kautta ajatuksilleen julkista huomiota saavia toimijoita. Tästä syystä säännöllinen yhteydenpito toimituksiin ja yksittäisiin toimittajiin on yleistä. Elinkeinoelämän edustajien motiivit yhteydenpidolle vaihteleva. Toimittajille halutaan taustoittaa toimialojen kehitystrendejä, mutta heidän kauttaan halutaan myös tavoittaa laajoja kohderyhmiä. (Kunelius ym. 2010, 321–323.) Monet asiantuntijat tekevät mielellään yhteistyötä median edustajien kanssa (Seuri 2020, 62).

4 TAVALLISTEN IHMISTEN JOURNALISMI

Journalismin ja talouden suhteen lisäksi olennaisia ovat tavallisen ihmisen pääsyn ja esittämisen kysymykset journalismissa. Tähän liittyy olennaisesti se, keillä on mahdollisuus päästä osaksi journalismia ja millä ehdoilla. Pääsyyn ja esittämiseen liittyviä ongelmia on tunnistettu journalismissa erityisesti sukupuoleen liittyen. Niin sanotun tavallisen ihmisen rooli oli pitkään olla journalismin passiivinen vastaanottaja. Suomessa tilanne alkoi muuttua 1990-luvulla. Tavallinen ihminen löysi tiensä myös perinteisesti asiantuntijoiden ja poliitikkojen hallitsemaan talousjournalismiin.

Muista yleisryhmistä poiketen nuorten suhdetta mediaan on tutkittu runsaasti. Sekä Suomessa että ulkomailla mediat pyrkivät koukuttamaan nuoria sisältöjensä pariin. Tavoittaakseen nuoria mediat perustavat nuorille suunnattuja toimituksia ja levittäytyvät sosiaalisen median kanaviin. Muutoksia perustellaan nuorten tavoittamisella, mutta journalismi ei toimi näin muita kohderyhmiä tavoittaakseen. Nuoret ovat medialle haluttu kohderyhmä, joten heidän mediankäyttöään on tutkittu runsaasti. Sen sijaan nuorten esittämistä ja pääsyä ei ole tutkittu samalla volyymilla. Eurooppalaisten tutkimusten perustella nuorille ei ole taattu pääsyä journalismiin eikä heitä kohdella samanarvoisesti muiden väestöryhmien kanssa.

4.1 Pääsyn ja esittämisen tunnistetut ongelmat

Journalismin yksi tärkeimmistä yhteiskunnallisista tehtävistä on ylläpitää ja kehittää demokratiaa (Väliaverron 2009, 24). Täyttääkseen tehtävänsä totuudenmukaisen tiedon puolueettomana välittäjänä, journalismin tulisi edustaa sitä ympäröivää yhteiskuntaa. Käsitellyin pääsyn ja esittämisen ongelma liittyy sukupuolten tasa-arvoiseen kohteluun mediassa. Muuttaakseen vallitsevaa tilannetta mediat ovat tehneet tietoisia toimia. BBC aloitti 50:50-projektin ja Helsingin Sanomat sitoutui tasa-arvon edistämiseen seuraamalla naisten osuutta artikkeleissaan. Tasa-arvoinen tai moninainen toimitus ei takaa sukupuolten tasa-arvoa. Naisten osuus Suomen väestöstä on noin puolet ja naistoimittajien osuus Suomessa on pohjoismaiden suurin, 57 prosenttia (Edström 2014, 47). Silti

maan suurilevikkisimmän maksullisen sanomalehden jutuissa naisten osuus on edelleen noin kolmasosa (Sarhimaa 2023).

Pääsyn merkitystä mediassa ei voi aliarvioida. Media on paikka, jossa julkistetaan ja esitetään yhteiskunnan rakenteita, yhteisiä arvoja ja käyttäytymisnormeja. Media paitsi ylläpitää, myös vaikuttaa yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriseen viitekehykseen. Viitekehykset voivat muuttua, jolloin media tarjoaa paikan näkökulmien ja mielipiteiden välisille kamppailuille. Media myös vaikuttaa siihen, kuinka paljon julkisuutta kamppailut saavat ja mihin suuntaan ne kehittyvät. (Wiio 2006, 72.) Se, keiden ääni kamppailuissa kuuluu ja millä volyyymilla, on olennaista paitsi journalismin, myös demokratian kannalta.

Kuten todettu, mediaa ympäröivä yhteiskunta ei ole tasavertainen eikä kaikilla ole siinä tasapuolisia mahdollisuuksia. Medioiden tekemistä omista mittauksista on käynyt ilmi, kaikilla ei ole pääsyä mediaan, yhteiskunnallisten keskusteluiden areenoille tai kamppailuihin.

Yhdenvertaisen pääsyn varmistaminen on tärkeää myös journalismin itsensä kannalta. Vaikka suomalaisista noin 70 prosenttia luottaa uutisiin suurimman osan ajasta (Newman, et al. 2023, 73), on journalismin tehtävä työtä luotettavuuden eteen. Kansalaisten luottamus journalismiin on heikentynyt länsimaissa, kuten Yhdysvalloissa. Vaikka tilanne ei ole samanlainen Suomessa, myöskään täällä journalismin uskottavuus ei ole itsensä selvyys. Tutkimusten mukaan Suomessa mediaan luottavat ne henkilöt, jotka seuraavat sitä. Luottamus ei ole yhtä korkeaa niiden henkilöiden keskuudessa, jotka eivät seuraa mediaa. (Väliverronen 2009, 19–20.)

4.2 Miten tavallinen ihminen saa äänen

Niin sanotun tavallisen ihmisen rooli oli pitkään olla journalismin vastaanottaja, yleisö, jolle toimittajat tekivät juttuja. Journalismissa ääneen pääsivät asiantuntijat ja valtaapitävät. Tavallisia ihmisiä näkyi oikeastaan vain katugallupeissa, joissa kuka tahansa umpimähkään pysäytetty ohikulkija pääsi kertomaan mielipiteensä. Viime vuosikymmeninä tavallisen ihmisen rooli journalismissa on laajentunut ja katugallupien lisäksi heitä löytää niin uutisia kuin ilmiöitäkin käsittelevistä jutuista.

Vaikka talousjutuissa tavallisille ihmisille annetaan lähinnä statistin rooli (Könönen 2005, 220), muualla journalismissa tavallisten ihmisten kokemukset ovat yhä useammin keskiössä. Yksilöiden esiin nostamisessa tapahtunut murros alkoi 1990-luvun alussa. Muutos alkoi televisiouutisista, joissa yksittäiset ihmiset esiintyivät jutuissa omina itsenään, antaen kasvot laajemmalle aiheelle. (Luostarinen & Uskali 2006, 188.) Tämän tyyppisiä juttuja löytyy esimerkiksi urheiluun (Gästgivar 2022), perheeseen (Lahtinen 2022) ja terveyteen (Ollikainen 2022) liittyen.

Samanlaista kehitystä on ollut nähtävissä vähitellen myös talousaiheisissa uutisissa. 1990-luvun alussa journalismissa oletettua käyttäjää alettiin yhä useammin puhuttelemaan itsenäisiä valintoja tekevänä kuluttajana, jolloin taloutta alettiin kuvata myös yksityisen kulutuksen näkökulmasta. (Heikkilä 2001, 41–43.) Samalla kun osakemarkkinoiden ja sijoitustuotteiden näkyvyys mediassa on kasvanut, markkinoiden läpinäkyvyyden ja kuluttajien tietouden merkitystä on korostettu (Reunanen & Simola 2010, 98–99).

Tavallinen ihminen ei ole taloussivuilla yhtä usein kuin asiantuntija. Mårtensson ja Lindhoff (1998, 90–92) tarkastelivat 1990-luvun alun talouskriisin esittämistä Dagens Nyheterissä, ja heidän analysoimissaan runsaan sadan jutun aineistossa esiintyi vain yksi tavallinen kansalainen. Samansuuntaisia on saatu myös Suomessa lähes viisitoista vuotta myöhemmin. Vuoden 2008 finanssikriisin aikoihin tekemässään tutkimuksessa Reunanen ja Simola (2012, 145–146) eivät löytäneet Kauppalehden tai Financial Timesin uutisoinnista käytännössä lainkaan tavallisia kansalaisia ja Helsingin Sanomistakin vain muutamia. Helsingin Sanomien jutuissa kansalaisilta oli kysytty kokemuksia, miten finanssikriisi näkyy heidän arjessaan.

4.3 Nuoret tavallisina ihmisinä

Pääsyn ja esittämisen sijaan nuorten mediankäyttöä on tutkittu paljon. Nuorten hankalaksi koettu tavoitettavuus ei johdu siitä, että nuorten kiinnostus mediaan pitäisi erikseen herättää. Mediat kilpailevat nuorten ajankäytön lisäksi maksavista asiakkaista ja

pyrkivät selvittämään, miten saisivat nuorista sellaisia. Internetin yleistymisen myötä nuoret ovat tottuneet saamaan uutisensa maksutta (Luostarinen & Uskali 2006, 196).

Vuonna 2018 Yle tiedotti (Yle 2018), että tavoitti yhä useamman 15–29-vuotiaan nuoren. Tiedotteesta kävi ilmi, että kyseinen kohderyhmä on ollut Ylelle ”perinteisesti vaikea”. Onnistuminen koettiin niin merkittäväksi, että se nostettiin jopa artikkelin otsikoon; ”... kouruttavia sisältöjä nuorille”. Yle kertoi, että heidän tavoittamiseen oli tehty ”järjestelmällistä työtä”. Artikkelin herättää kysymyksen, mille muille kohderyhmille Yle pyrkii tekemään ”kouruttavia sisältöjä” ja onko journalismin tarkoitus ylipääntään *kouruttaa*. Termi tuo väistämättä mieleen sosiaalisen median algoritmit, joiden kouruttavuus voi olla palveluiden käyttäjille todellinen ongelma.

Nuoret ovat osa yhteiskuntaa siinä missä muutkin ikäryhmät, joten heidän tulisi olla edustettuna journalismissa. Todellisuus on kuitenkin toinen. Tutkimusten mukaan nuoret eivät kuitenkaan pääse laajasti ääneen eikä heitä käsitellä journalismissa samantavoisesti muiden väestöryhmien kanssa.

Nuorten pääsystä osaksi journalismia on tehty empiiristä tutkimusta Euroopassa, mutta Suomessa ei vastaavaa tutkimusta ole toistaiseksi tehty. Vaikka tutkimusten tuloksia ei voi automaattisesti soveltaa Suomen mediaan, antavat ne yleiskuvan nuorten roolista mediassa.

4.3.1 Nuorten pääsy journalismiin: neljä esimerkkiä

Nuorten pääsystä ja esittämisestä journalismissa on tehty tutkimusta Euroopassa ja tulosten perusteella saa yleiskuvan nuorten pääsystä journalismiin. Tutkimusten mukaan nuoret pääsevät osaksi journalismia vain tiettyjä aiheita käsittelevissä uutisissa. Nuoret mielletään homogeeniseksi joukoksi, mutta mediassa heitä ei käsitellä yhtenäisesti. Eroja on muun muassa etnisyyden ja sukupuolten välillä. Lisäksi nuoria kehystetään eri tavoin samaa aihetta käsittelevissä uutisissa. Viime vuosikymmeninä nuorten oma ääni journalismissa on tutkimusten mukaan vahvistunut.

Vuonna 2013 julkaistiin tutkimus 15–29-vuotiaiden nuorten esiintymisestä katalonialaisissa uutisissa. Tutkimuksen mukaan nuorten näkyvyys mediassa oli heikko muissa kuin urheilu-uutisissa. Muut kuin nuoria esittävät jutut käsitelivät usein väkivaltaa, ongelmia tai koulutusta ja niitä hallitsi aikuiskeskeinen näkökulma. Silloinkin, kun juttu käsittelee nuorille läheistä aihetta, kuten yliopistoa, nuorten osuus siinä oli pieni. Lisäksi jutuissa nuoret esitettiin toistuvasti ristiriitaisina toimijoina, jotka ovat samanaikaisesti idealistisia ja materialistisia, mutta yhteiskunnallisesti passiivisia. (Figueras-Maz, Mauri-De Los Ríos & Rodríguez-Martínez 2013, 77, 83, 89.) Vastaavaa tutkimusta nuorten näkymisestä suomalaisten sanomalehtien uutisissa ei ole tehty. On kuitenkin oletettavissa, että myös suomalaisessa mediassa olisi näkyvissä saman tyyppisiä haasteita. Nuoret pääsevät usein uutisiin, mikäli he ovat itse jutun aihe, kuten urheilu- ja kulttuuriuutisissa. Samoin tapauksissa, joissa nuori on tehnyt muuta uutiskynnyksen ylittävää, nuori pääsee usein itse ääneen. Esimerkiksi koulutusta tai opiskelua käsittelevissä jutuissa haastateltavina ovat usein asiantuntijat tai päättäjät.

Nuoret ovat journalismissa yleisesti yleistämisen, kategorisoinnin ja homogenisoinnin kohteena (Lepianka 2015, 278), mutta nuorten esittämisen tapojen välillä on havaittu myös eroja. Hollannin mediaa koskevassa tutkimuksessa verrattiin 15–35-vuotiaiden syntyperäisten hollantilaisten ja ulkomaalaisten nuorten esiintymistä paikallisissa mediajulkaisuissa. Tutkimuksessa journalismissa esiintyvien nuorten etnisyyttä pääteltiin esimerkiksi nuoren nimen perusteella. Vaikka nimi saattaa kertoa nuoren etnisyydestä, aina näin ei ole. Suurimassa osassa juttuja nuorten etnisyyteen ei otettu kantaa, mutta erojakin löytyi. Jutuissa, joissa esiintyi syntyperäinen hollantilainen nuori, oli nuoren sitaatti tai muu kommentti aiheesta. Lisäksi he olivat todennäköisemmin oman ryhmänsä edustajia ja heistä käytettiin positiivisempia termejä kuin maahanmuuttajataustaisista nuorista. Tällä esittämisen tavan erolla on tutkijoiden mielestä merkitystä, sillä mediassa käytetyt kuvaukset voivat aiheuttaa häirintää, pahimmassa tapauksessa jopa väkivaltaa. (emt., 283–285, 289.)

Tanskan mediaa tutkineet Levinsen ja Wien (2011, 849) huomasivat, että vuosien 1953 ja 2003 välillä julkaistuissa nuoria käsittelevissä artikkeleissa yleistyi neutraali sävy. Viidenkymmenen vuoden ajanjakson aikana nuoret pääsivät jutuissa enemmän ääneen, sillä heidän suorat sitaattinsa jutuissa lisääntyivät. Tutkimuksessa huomattiin myös eroja sukupuolten esittämisen välillä. Jutuissa näkyi koko ajanjakson aikana enemmän miehiä kuin naisia. Nuoret miehet liitettiin naisia useammin negatiivisiin aiheisiin, kuten rikollisuuteen ja onnettomuuksiin. Epätasa-arvoa sukupuolten välillä oli huomattavissa myös katalonialaisessa mediassa kymmenen vuotta myöhemmin. Paikallisissa uutisissa jokaista nuorta naista kohden oli kolme nuorta miestä. (Figueras-Maz ym. 2013, 84.)

Nuoret saatetaan esittää samaa aihetta käsiteltävissä uutisissa hyvinkin eri tavoin. Ilmastoliikettä käsitteleviä uutisia tutkineet Poot ja Bauwens (2022, 8–11) nimesivät kuusi erilaista kehystä, joita käytettiin kuvaamaan jutuissa käsiteltyjä nuoria: ”vihaiset nuoret”, ”nuoruuden lupaus”, ”lahjomattomat”, ”nuoret huijarit”, ”hyvät kansalaiset” ja ”hallitsematon nuorisot”. Kehysten välillä oli suurtakin eroavaisuutta siinä, esitettiinkö ilmastoliikettä käsittelevissä jutuissa nuoret tunteikkaina ja uhoavina, tulevien sukupolvien toivona, opportunistisina ja tyhminä vai epäkypsinä ja ongelmallisina.

4.3.2 Nuorten mystiset mielet

Media ja journalismi kilpailevat nuorten ajankäytöstä sosiaalisen median ja internetin kanssa. Strategiassaan Yle mainitsee, etteivät sen perinteiset vahvuudet turvallisuus, oma kieli ja mainoksettomuus enää riitä varmistamaan, etteivät nuoret sukupolvet ”kasvaisi pelkästään globaalien mediajättien tarjonnan parissa” (Yle 2020a). Pärjätäkseen kilpailussa, journalismi on levittäytynyt uusille alustoille, kuten sosiaaliseen mediaan. Marraskuussa 2022 Helsingin Sanomat uutisoi, että sen vuonna 1995 perustettu Nyt-liite siirtyy tekemään journalismia suoraan sosiaaliseen mediaan, Instagramiin ja Tiktokiin. Helsingin Sanomat perusteli muutosta ”menemällä sinne, missä jengi on”, sillä tutkimusten mukaan yli puolet 18–24-vuotiaista suomalaisista käyttää Tiktokia viikoittain.

Helsingin Sanomien päätoimittajan Laura Saarikosken mukaan kansainvälisten kriisien keskellä on tarve ”iloiselle, kekseliäälle ja inspiroivalle journalismille”. (HS Nyt 2022.) Ikään kuin nuoret eivät voisi halutessaan hakeutua Nyt-liitteen sisältöjen pariin, media menee alustalle, jossa nuoret jo ovat. Muutoksesta herää kysymys, onko journalismin tarpeen levittäytyä uusille yhteiskunnan alueille ja milloin levittäytyminen on perusteltua. Onko journalismin otettava haltuun uudet alustat ja ilmiöt ja kenen ehdoilla se tehdään.

Yle aloitti nuorten toimituksen alkuvuodesta 2021. Toimituksen tarkoituksena oli tehdä uutis- ja ajankohtaisjournalismia koululaisille ja alle 30-vuotiaille aikuisille, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet kokonaan digitaalisessa maailmassa. Toimituksen taustalla on pyrkimys ”palvella entistä paremmin myös nuoria ja lapsia”. (Yle 2020b.)

Tavoittaakseen nuoria mediat tekevät muutoksia, joilla he toivovat houkuttelevansa nuoria yleisöjä. Median toimet ovat ristiriidassa nuorten toiveiden kanssa, sillä tutkimusten mukaan nuoret toivovat, että heitä kohdeltaisiin kuten muitakin yleisöjä (Raeymaeckers 2004, 231). Nuorten lukijoiden tavoittamisen asettamisesta journalismin kehittämisen päämääräksi voi saada kuvan, että mikäli nuoret eivät nuorena lue journalistisia sisältöjä, he eivät tee sitä myöskään vanhempana. Tämä ei välttämättä pidä paikkaansa, sillä nuorten median käyttö on muuttunut iän myötä aiemminkin. Tämä näkyy esimerkiksi sanomalehtien lukemisessa, jonka monet nykyiset lukijat ovat aloittaneet yleensä vasta myöhemmällä iällä (Heikkilä, Hellman ja Ovaska 2023, 64). Onkin perusteltua pohtia, millä motiiveilla nuoria yleisöjä tavoitetaan ja minkälaisia muutoksia sillä perustellaan.

5 TUTKIMUSASETELMA

Aloitan tutkimusasetelman kuvauksen esittelemällä kolme tutkimuskysymystä, ja niiden taustalla olevan tutkimusstrategiani. Käyn läpi myös käyttämäni tutkimusmetodin, sisällyönanalyysin, jota käyttäen analysoin tutkimuksen aineistoa. Luvun lopussa kuvaan aineiston keruuprosessia.

Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella, minkälaisina talouden toimijoina nuoret esitetään suomalaisessa taloutta käsittelevässä ajankohtaisjournalismissa. Suomalaiset nuoret elävät hyvin erilaisia taloudellisia todellisuuksia. Samaan aikaan, kun osa nuorista suosittelee opintolainan nostamista ja sijoittamista, osa nuorista elää pikavippikierteessä ja yrittää välttää maksuhäiriömerkinnän saamisen. Nuorten taloudelliset tilanteet ovat herkkiä muutoksille. Usein nuorilla ei ole pitkää työuraa, jonka aikana he olisivat voineet säästää yllättävien menojen ja pahan päivän varalle.

Nuoren taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaa moni asia. Näiden tekijöiden kuvaaminen journalismissa on paitsi tärkeää, myös perusteltua. Niiden kautta nuorten erilaiset taloudelliset todellisuudet tulevat näkyviksi myös muulle väestölle. Taustalla vaikuttavien tekijöiden kuvaamisen avulla voidaan tehdä ymmärrettäväksi, miksi kaikilla nuorten taloustilanteet eroavat toisistaan.

Minua kiinnostavat erityisesti kysymykset siitä, millaiset nuoret pääsevät taloutta käsittelevässä journalismissa ääneen, minkälaiseen rooliin nuori asemoidaan jutussa ja kuinka tarkasti nuorten taloudellisen tilanteen taustatekijöitä avataan jutuissa. Pääsyn ohella kiinnitä huomiota juttujen merkityksiin, joissa tehdään yleisempiä oletuksia yhteiskunnallisista normeista. Olen tiivistänyt tutkimuksen tarkoituksen kolmeen tutkimuskysymykseen, jotka ovat:

1. Minkälaisten tarinoiden kautta nuoret kuvataan suomalaisessa taloutta käsittelevässä ajankohtaisjournalismissa?
2. Minkälaisen aseman nuori voi saada taloutta käsittelevässä journalismissa?

3. Mitä yhteiskunnallisia arvoja journalismi vahvistaa kuvatessaan taloudellisia olosuhteita, joissa nuoret elävät?

Haen näihin kysymyksiin vastauksia talousaiheisista journalistisista teksteistä, joissa nuori pääsee itse ääneen. Tekstejä analysoimalla on mahdollista tarkastella sekä pääsyä että jutuissa rakentuvia merkityksiä. Journalistinen juttu syntyy aina ammatillisen harjoituksen tuloksena. Ennen jutun julkaisua sen kirjoittanut toimittaja on tehnyt useita valintoja päättäessään esimerkiksi juttuaiheen, jutun näkökulman, haastateltavan, jutun pituuden ja kuvituksen. Lisäksi toimittaja tekee valintoja koko juttuprosessin ajan yksittäisistä sanavalinnoista jutun valokuvien määrään. Tästä huolimatta journalistisen prosessin lopputuotteeseen rakentuu myös tarkoittamattomia tai tiedostamattomia merkityksiä. Analysoitava juttu on siis journalistisen prosessin lopputuote, jonka merkitykset eivät palaudu sen tekijän ajatteluun. Tämän lisäksi yksittäinenkin juttu asettuu osaksi samaan aihepiiriin liittyviin muihin teksteihin. Tästä syystä nuorten ja talouden suhdetta tarkastelevien juttujen analyysi kertoo aina laajemmin siitä, mitä taloudesta ja nuorista ajatellaan kulloisenakin ajankohtana.

Kysymys siitä, ketkä talousaiheisessa journalismissa pääsevät ääneen ja missä yhteyksissä, on myös yhteiskunnallisesti merkittävä. Journalismia kautta rakennetaan kuvaa toivottavasta ja yleisesti hyväksytyistä taloudellisista toiminnasta sekä hyvästä tai huonosta taloudellisesta toimijasta. Journalismi vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja ajatuksiin yksilön taloudellisen tilanteen laajemmasta merkityksestä. Toisen ja kolmannen tutkimuskysymyksen kautta pyrin selvittämään näitä merkityksiä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kolmatta tutkimuskysymystä pääsystä pohdin yhteenvedossa.

5.1 Nuorten taloudelliset tilanteet tarinoina

Tarkastelen tutkimusaineistossani kuvattuja nuorten ja rahan välisiä suhteita tarinoina. Pyrin erottelemaan tutkimusaineistoni jutuissa toistuvia narratiiveja, joiden kautta nuoren taloudellista toimintaa kuvataan. Nuorten ja rahan välisen suhteen tarkastelu tarinoiden näkökulmasta avaa näkökulman siihen, millaisia normeja nuorten taloudelliselle toiminnalle jutussa asetetaan.

Tutkimusstrategia nojaa tarinnallisen kulttuurintutkimuksen perinteeseen, jossa on tutkittu tarinoiden roolia esimerkiksi taiteessa, mediassa, ihmisten asenteissa, sanonnoissa ja käytöksessä (esim. Helkama 2015, 25). Tarinat voivat olla niin syvälle juurtuneita, että niitä kerrotaan ja toistetaan tiedostamattaankin. Journalismissa tarinoilla on yleensä välineellinen rooli, jossa niiden tarkoituksena on lisätä jutun kiinnostavuutta ja sen lukemisen tuottamaa mielihyvää. Kulttuurin näkökulmasta tarinoilla on laajempi tehtävä. Niiden avulla välitetään arvoja ja kerrotaan, mitkä asiat ovat toivottavia ja mitkä epätoivottavia (emt).

Pääsyn käsitteen pohjalta kysyn: Millä ehdoilla nuoret pääsevät ääneen taloutta käsittelevässä journalismissa? Millainen nuoren pitää olla, mitä hänen pitää tehdä tai mitä ominaisuuksia hänellä pitää olla? Esittämisen näkökulmasta selvitän, minkälainen asema nuorelle on annettu jutussa. Millaisia merkityksiä journalismi antaa nuorten taloudelliselle toiminnalle ja miten se kuvaa nuorten paikkaa talouden toimintaympäristössä. Miten taloutta käsittelevät journalismi suhtautuu nuorten taloudelliseen tilanteeseen ja millaisia tavoitteita se nuorille ehdottaa?

5.2 Tutkimusmetodina sisällönanalyysi

Olen pyrkinyt paikantamaan tarinan elementtejä aineistostani tarkastelemalla, minkälaisina aktiivisina talouden toimijoina nuoret esitetään ja mitä yhteiskunnallisia normeja journalismi vahvistaa kuvatessaan taloudellisia olosuhteita, joissa nuoret elävät. Tutkimukseni kohteena ovat nuorten ja rahan yhteyttä kuvaavat merkitykset, joita tarkastelen kulttuurisina tarinoina.

Aineistoa lukiessa ja analysoitaessa siltä pitäisi kysyä useita miksi-kysymyksiä. Kysymyksillä on tarkoitus löytää aineistosta epäjohdonmukaisilta näyttäviä asioita. (Alasuutari 2011, 169.) Aloitin tarinoiden elementtien tunnistamisen kysymällä aineistoni jutulta, miksi se on kirjoitettu, mikä on sen kärki? Tunnistamalla jutun kärki voi paikantaa jutun välittämiä yhteiskunnallisia merkityksiä. Uutiskärki tiivistää mahdollisimman ymmärrettävään muotoon vastaukset kysymyksiin: Mitä, kuka, missä, milloin (ja miksi?). Uutis-

kärki sijoitetaan jutun alkuun ja sen elementteinä ovat otsikko, ensimmäinen tekstikappale (ingressi) ja usein myös jutun pääkuva ja kuvateksti (Okkonen 1974). Muissa juttutyypeissä kuin uutisissa johtavan näkökulman paikantaminen voi vaatia tapauskohtaista tulkintaa. Jutun kärjen tunnistaminen esimerkiksi reportaaseissa, tarinallisessa featurejournalismissa tai verkkojournalismissa voi olla hiukan monimutkaisempaa. Tällaisia tekstejä ei sisällynyt aineistooni.

Hallitsevan näkökulman lisäksi tarinan elementtejä on paikannettavissa nuoren taustan kuvailussa, jossa luodaan ajallista jatkumoa menneisyyden, nykyisyyden ja mahdollisesti nuoren tulevaisuuden välillä. Ajallinen jatkumo jo itsessään viittaa tarinaan. Sen lisäksi analyysissa voi päätellä, mistä syystä jokin asia nuoren taustasta kerrotaan ja miksi jokin asia jätetään kertomatta. Huomioimalla aineiston eri jutuista nuoren taustaa kuvaavat kohdat, on mahdollista tehdä vertailua juttujen välillä. Kiinnostavimpia esitysten merkitysten analyysissa ovat tietenkin ristiriidat.

Laadullinen analyysini painottuu paljolti jutuissa esiintyviin normeihin. Kuten Alasuutari (2011, 174–175) toteaa, normi voi esiintyä aineistossa kehotuksena tehdä jokin asia, mutta myös kieltona, estelynä, kehotuksena tai maanitteluna. Normit tulevat esiin myös haastateltavien selittäessä omaa käyttäytymistään tai toimintaansa. Normia voi aina lähestyä kysymällä, miksi juuri siihen asiaan suhtaudutaan moraalisenä kysymyksenä. Tunnistamalla aineistosta normeja, on mahdollista tunnistaa kirjoittamattomia oletuksia tai yhteiskunnallisia asenteita.

Olen kerännyt aineistoni näytteeksi siitä, millaisia merkityksiä nuorten esittämiseen talousaiheisissa journalistisissa jutuissa sisältyy. Näytenäkökulmasta tarkasteltua tietoa voi pitää osana tutkittavaa todellisuutta, ei kattavana kuvauksena todellisuudesta, tässä tapauksessa suomalaisten nuorten taloudellisesta toiminnasta (vrt. Alasuutari 2011, 70).

Ajatus tutkimuksen yleistettävyydestä sisältää oletuksen, että tutkimuksen tuloksen pitäisi päteä tutkitun tapauksen lisäksi muihinkin. Alasuutari (2011, 182) toteaa, että näin ei välttämättä tarvitse olla. Laadullisessa tutkimuksessa olennaista voi olla ilmiön teke-

minen ymmärrettäväksi ja sen selittäminen, tai ilmiön todistaminen tai sen olemassaolon paljastaminen (emt., 184). Myös oma tutkielmani sopii tällaiseen viitekehykseen. Osana analyysia ankkuroin tunnistamani yhteiskunnalliset normit laajemmin suomalaiseen talouskäsitteeseen. Näin pyrin osoittamaan, että analyysini kertoo muustakin kuin vain seitsemän artikkelin aineistostani. Alasuutarin (2011, 194) mukaan tästä voisi laadullisen tutkimuksen yhteydessä käyttää yleistämisen sijaan termiä suhteuttaminen.

5.3 Empiirisen aineiston valikoiminen

Koska talouden suhdanteiden vaihtelut vaikuttavat yksittäisen ihmisen taloudelliseen tilanteeseen, tutkimukseni kanalta on perusteltua arvioida, millaisen taloudellisen suhdanteen ajalta empiirinen aineisto on kerätty. Tämän tutkielman ajankohdaksi on määritetty vuosi 2020, joka ajoittuu maailmanlaajuisen koronapandemian alkuvaiheeseen.

Vuoden 2020 aikana globaali talouden tilanne muuttui. Sen lisäksi koronarajoitukset ja -suositukset vaikuttivat monien kotitalouksien – ja myös nuorten – taloustilanteeseen, myös nuorten. Vuonna 2020 käynnistyneet muutokset voivat vaikuttaa nuorten taloustilanteeseen myös pidemmällä aikavälillä. Esimerkiksi työuran alkuvaiheessa koettu työelämän ulkopuolisuus voi ennustaa työllistymisen vaikeuksia myös tulevaisuudessa. Lisäksi kokemus ulkopuolisuudesta voi heikentää nuorten sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä. (Valtioneuvosto 2021, 17.) Pidemmän aikavälin vaikutuksia on kuitenkin vielä mahdotonta arvioida.

Tutkimusaineistoni koostuu talousaiheisista artikkeleista, joissa nuori on nostettu jutun otsikkoon joko esimerkkinä tai omalla nimellään. Suomen nuorisolaissa (1285/2016) nuoriksi määritellään kaikki alle 29-vuotiaat. Tässä analyysissa aineistossa esiintyvät nuoret ovat iältään 15–28-vuotiaita Suomen kansalaisia. He esiintyvät aineistossa omalla nimellään ja heidät mainitaan jutun otsikoissa.

Useimmiten henkilövetoisissa jutuissa on kuva juttuun haastatellusta henkilöstä. Tästä syystä olen sisällyttänyt aineistoon ainoastaan jutut, joissa on kuva haastatellusta nuoresta. Nuoren ei tarvitse välttämättä olla kuvasta tunnistettavissa.

Aloitin aineiston keruun hakemalla artikkeleita suomalaisten medioiden arkistoista eri hakusanoilla. Käytin aluksi hakusanoja nuori, nuori raha, nuori talous, ja nuor* erikseen. Hakusanoja yhdistelemällä ei saatu selkeämpiä hakutuloksia vaan tulokset oli silti käytävä yksitellen läpi. Suurin osa nuoria käsittelevistä artikkeleista käsitteli urheilu tai tapahtumauutisia, kuten onnettomuuksia.

Joidenkin hakutyökalujen kankeus aiheutti haasteita aineiston keruussa. MTV Uutisten hakutyökalussa ei ollut mahdollista käyttää ajallista rajausta ja työkalu näytti hakutuloksia rajallisen määrän; kaksi sataa artikkelia julkaisujärjestyksessä uudemmassa vanhimpaan. Tästä syystä hakuja piti tehdä pidemmällä hakusanayhdistelmillä, esimerkiksi ”nuori raha 2020”. Pelkällä ”nuori”-hakusanalla vanhimmat hakutulokset oli julkaistu vuoden 2023 tammikuussa enkä päässyt valitsemaan vuonna 2020 julkaistuja juttuja.

Tein hakuja eri hakusanayhdistelmillä myös Google-hakukoneessa, mutta hakukoneen käyttö ei osoittautunut aineiston keruun kannalta toimivaksi vaihtoehdoksi. Hakutuloksia ei voinut rajata ainoastaan journalistisiin artikkeleihin vaan ne sisälsivät suurelta osin yritysten verkkosivusisältöjä, raportteja ja kuluvana vuonna julkaistuja artikkeleita. Myöskään tulosten julkaisuajankohtaa ei voinut rajata, joten aineiston kriteereihin vastaavien artikkeleiden löytäminen olisi ollut työlästä.

Ajallisen rajauksen perustana oli valittu kalenterivuosi 2020. Muita alustavia rajoituksia esimerkiksi välineen, juttutyypin tai julkaisuvälineen perusteella ei tehty.

Kävin yllä kuvatulla tavalla läpi Aamulehden, Etelä-Suomen Sanomien, Helsingin Sanomien, Iltalehden, Ilta-Sanomien, Kauppalehden, Keskisuomalaisen, Talouselämän, Taloussanomien, MTV Uutisten ja Ylen arkistot. Samaan konserniin kuuluvien medioiden hakutulokset olivat osittain samoja. En sisällyttänyt aineistooni maksumuurin takana julkaistuja verkkoartikkeleita, koska itselläni ei ollut tilaajatunnuksia kaikkien julkaisijoiden palveluihin. Maksullisten artikkeleiden poisrajaaminen näkyi Aamulehden tuloksissa. Otsikoiden perusteella Aamulehdessä oli julkaistu useampikin aineistooni sopiva artikkeli, mutta niihin minulla ei ollut pääsyä.

Hakutuloksia läpikäydessä pyrin ensiksi tunnistamaan, onko otsikossa mainittu nuori ja sopiko hän asettamaani ikärajaan. Useissa tapauksissa nuoret esiintyivät talousjuttujen aiheena, eivät itse toimijoina. Nuorten sijaan jutuissa ääneen pääsivät asiantuntijat. Erimerkiksi Etelä-Suomen Sanomissa (10.8.2020) nuorten suhteesta talouteen kerrottiin näin: ”Tuore tutkimus: Moni nuori haluaisi itsenäistyä jo 18-vuotiaana, mutta aikataulu toteutuu harvoin – ’Nuoria huolettavat etenkin rahaan liittyvät asiat’”. Vastaavia esimerkkejä löytyi runsaasti erityisesti Talouselämästä ja Kauppalehdestä. Rajasin jälkimmäiset tapaukset aineistoni ulkopuolelle.

Tutkimusaineisto koostuu seitsemästä artikkelista. Ainoastaan yhdessä jutussa otsikoon on nostettu kaksi nuorta, sijoittamisen aloittaneet 16-vuotiaat kaverukset, jotka neuvovat muita nuoria säästämässä ja sijoittamisessa (Taloussanomat 6.12.2020). Myös kahdessa muussa aineiston artikkelissa haastateltu nuori neuvoo muita rahankäytössä. Molemmissa jutuissa kerrotaan, miten haastateltu nuori on käyttänyt rahaa aiemmin huolimattomasti, mutta oppinut säästeliäämmäksi rahankäyttäjäksi (Taloussanomat 20.6.2020 ja Iltalehti 8.6.2020). Opiskelijoiden tilannetta laajemmin käsittelevässä jutussa haastateltiin nuorta, joka menetti kesätyönsä koronapandemian vuoksi (Yle 20.9.2020). Nuorten aikuisten talousosaamista käsittelevässä jutussa tarinansa kertoo nuori, joka opetteli suunnitelmallista rahankäyttöä muutettuaan omilleen (Yle 18.11.2020). Ainoastaan yhdessä jutussa nuorella on anonymiteetti. Nuori, joka hankki itselleen edunvalvojan valvomaan muun muassa raha-asioitaan, ei esiinny jutussa omalla nimellään (Yle 6.6.2020). Viimeisessä jutussa haastatellaan nuorta, joka kertoo miksi hän on puolisonsa kanssa päättänyt olla käymättä töissä ja elää tukien varassa (Mtv Uutiset 8.11.2020).

6 EMPIIRINEN ANALYYSI

Tässä luvussa tutkin sisällönanalyysin keinoin, minkälaisina aktiivisina talouden toimijoina nuoret kuvataan suomalaisessa taloutta käsittelevässä ajankohtaisjournalismissa. Aloitan empiirisen analyysin tunnistamalla aineistosta kolme hallitsevaa tarinaa.

Tunnistamani tarinat vahvistavat tunnettuja, suomalaisesta kulttuurista tuttuja tapoja suhtautua rahaan. Tarinoita analysoimalla on mahdollista selvittää, minkälaista kuvaa journalismi rakentaa suomalaisesta yhteiskunnasta ja minkälaisia normeja se vahvistaa. Erityisesti mediassa tuotetaan ja vahvistetaan erilaisia narratiiveja, joiden avulla käsittelemme uutta informaatiota ja omaksumme käsityksiä ilmiöiden kehityskuluista ja niiden välisistä suhteista (Virsu & Sjöblom 2020, 234). tarinat tulevat ilmi jutuissa eri tavoilla. Artikkelin rakenne, ajalliset suhteet ja nuoren rooli jutussa tuovat näkyväksi, mitä kolmesta tarinasta artikkeli ilmentää.

Paikannan tarinoista kaksi roolia, joihin aineiston nuoret asemoidaan jutuissa. Maria Mäkelä (2020) kuvaa artikkelissaan ”Aikamme mallitarinoita” nykyaikaisia mallitarinoita voimakkaita tunteita herättäväksi inspiraatio- tai uhrikertomuksiksi. Tarinoissa on selvä opetus ja ne ovat vallankäytön väline. Nuoren rooli tulee ilmi siinä, miten nuorta ja hänen toimintaansa kuvataan, mitä sitaatteja nuorelta on valittu sekä nuorta esittämissä kuvissa. Lisäksi jutun mahdolliset muut haastatellut vaikuttavat nuoren asemaan. Peilaan tunnistamiani rooleja mallitarinan käsitteeseen. Lopuksi analysoin yhteiskunnallisia suhteita ja teemoja, joihin aineiston artikkeleissa otetaan kantaa. Pyrin liittämään nämä laajempaan suomalaisessa kulttuurissa vallitsevaan talouskäsitteeseen.

Analysoin aineistoani erottelemalla siitä kolme eri tarinaa: vaikeuksien kautta voittoon, säästeliäisyys on hyve ja työnteko kannattaa aina. Analysoidut jutut eivät välttämättä sijoitu ainoastaan yhteen tarinaan vaan niitä voi jutussa esiintyä useampi kuin yksi. Tarkastelemalla nuorten ja rahan välistä suhdetta tarinoina, on mahdollista analysoida sekä nuorten toimintaa että juttujen vahvistamia yhteiskunnallisia normeja.

6.1 Vaikeuksien kautta voittoon

Useissa aineiston jutussa nuori on kohdannut jonkin vaikeuden, josta hän on selvinnyt. Kuten nykyaikaisissa mallitarinoissa, myös aineiston jutuissa henkilö selviytyy ongelmistaan ulkoisista olosuhteista ja yhteiskunnan rakenteista huolimatta. Nuori selviytyy vaikeuksien kautta voittoon oman toimintansa ansiosta.

Selkeimmin tämä tarina näkyy jutussa, jossa nuori on kohdannut elämässään useita haasteita: loppuun palamista, masennusta, talousongelmia, epävakaita kotiooloja tai koulukiusaamista. Jo jutun alussa tehdään yleensä selväksi, että vaikeudet ovat takana päin toteamalla, että ”pohjalla on käyty, mutta nyt Emilia on takaisin jaloillaan” (Yle 6.6.2020). Selviytymistä korostetaan kuvaamalla tilanteen toivottomuutta.

”Hän tiesi, että jonain päivänä kaikki kaatuu ja sen ymmärtäminen lisäsi ahdistusta.

– Istuin yöt sängyllä ja itkin. Olin ahdistunut tilanteesta. Oli kaikki ne laskut, eikä mitään käsitystä, millä ne maksan. Pahimmillaan ajattelin, että minkä takia näitä maksan, kun en kuitenkaan halua täällä edes elää.” (Yle 6.6.2020.)

Epätoivoisesta tilanteesta huolimatta haastateltu nuori selviytyi siitä itse ”päätyemällä vaikeaan ratkaisuun” eli hankkimalla itselleen edunvalvojan. Lisäksi jutun lopussa kuvataan useita eri toimia, joilla nuori oli pyrkinyt aktiivisesti muuttamaan tilannettaan. Hän oli irtisanoutunut työstään, opiskellut uutta alaa, saanut uuden työpaikan ja mennyt koulupsykologin vastaanotolle. Vaikeuksien kautta voittoon -kertomus ilmenee myös siinä, kuinka nuori onnistui kääntämään psyykkisten ongelmiensa kohtaamisen vahvuudekseen.

Jutun taustalla vaikuttaa ajatus, että vastaavassa tilanteessa olevan henkilön kuuluu itse hoitaa asiansa kuntoon ja selviytyä tilanteesta. Vaikka nuori olisi masentunut ja kärsisi loppuun palamisesta, hänen pitäisi vain kammata itsensä takaisin työelämään.

Toisessa esimerkkijutussa nuoren kohtaamat vaikeudet tuodaan ilmi jo jutun ingressissä. Siinä kuvataan, kuinka neljä vuotta aiemmin nuorella ”oli tuhansien eurojen luotokorttivelka ja ennen palkkapäivää tili ammotti tyhjyyttään” (Iltalehti 8.6.2020). Jutussa

nuori itse vertaa aiempaa rahankäyttöään alkoholistin juomiseen. Suurehkosta perinnöstä ja säännöllisistä tuloista huolimatta nuoren rahankäytöstä puuttui suunnitelmallisuus.

"Tilillä ei ollut enää ylimääräistä rahaa, luottokorttivelkaa oli tuhansia euroja, ennen palkkapäivää piti kituuttaa ja toisinaan maksaa laskuja vielä muutama päivä eräpäivän jälkeenkin.

- Raha alkoi aiheuttaa stressiä ja ostamisesta tuli huono omatunto." (Ilta-lehti 8.6.2020.)

Käännekohta oli nuoren kokema "taloudellinen herääminen". Käytännössä tämä tarkoitti oman aiemman rahankäytön kyseenalaistamista. Ystävän innoittamana nuori oli osallistunut talousvalmennukseen, jonka seurauksena nuori "-- ymmärsi, ettei hänen kulustapansa ollut kestävä, eikä hän tulisi silloisella elämäntyyllillään vaurastumaan koskaan." Myös tässä jutussa kuvataan nuoren omia toimia tilanteen muuttamiseksi. Hän oli luopunut luottokortin käytöstä, maksanut luoton kokonaan pois, tarkkaillut mihin rahaa oli aiemmin kulunut ja oppinut budjetoimaan talouttaan. Nuoren tekemää muutosta kuvaillaan "hyvin haastavaksi". Myös nuori itse painottaa tekemäänsä työtä toteamalla, että "henkinen työ oli (ollut) valtava."

Kuten vaikeuksien kautta voittoon -narratiivissa kuuluu, jutun nuorella menee jutun mukaan nyt jo paremmin ja hän voi kommentoida tehtyä muutosta asiana, jonka hän on jo saavuttanut. Nuori ei enää kipuile haastavien muutosten tai "morkkisten" kanssa vaan muutos on jo tehty. Nyt hän voi kommentoida sitä paremmasta tilanteesta. Hän voi "korostaa erityisesti sitä, että sijoittaminen ja rahan käyttäminen fiksusti eivät tarkoita pihistelyä." Tehtyään suuren muutoksen, nuori voi peräänkuuluttaa, että sen keskellä elämän on pysyttävä mielekkäänä. Hän voi kannustaa avun hakemiseen vasta, kun on itse sitä jo hakenut ja saanut.

Ainoastaan yhdessä aineiston jutussa otetaan kantaa nuoren tämänhetkisiin vaikeuksiin. Ylen (18.11.2020) jutun alussa kuvataan narratiiville tyypillistä muutosta, jonka nuori on tehnyt. Enää nuori ei elänyt "pahimpia aikoja", jolloin hän saattoi "ostaa hetken mieli-johteesta hupparin." Nuori oli itse aktiivisesti muuttanut tapojaan ja tämä käy ilmi jo

artikkelin alussa: ”Tihula on kuitenkin viimeisen vuoden sisällä oppinut tiedostamaan, mihin rahat menevät.” Myöhemmin nuoren tekemä muutos toistetaan, ”Elsamari Tihula on viimeisen vuoden sisällä alkanut ymmärtämään rahankäyttöään paremmin. Tähän on vaikuttanut hänen mukaansa aikuistuminen.” Vaikka jutussa vahvistetaan vaikeuksien kautta voittoon -ajattelua, haastateltu nuori ei tarkastele tilannettaan täysin siitä selvinneenä.

”Silti Tihulalla on tälläkin hetkellä se tilanne, että rahatilanne on noin pari viikkoa ennen seuraavaa palkkaa ja tukia tiukka.

– Yleensä olen ennakoanut, että minulla on esimerkiksi kuivaruokia. Minulla ruoka ei jää koskaan rahasta kiinni. Hoidan myös laskut ajallaan. Onneksi minulla on tosi hyvät tukiverkostot. Kaikilla ei ole.” (Yle 18.11.2020.)

Nuoren sitaatista käy ilmi, että vaikka vaikeuksia on edelleen, hän hoitaa asiansa itse ja järkevästi. Ruokaa on aina ja laskut hoidetaan ajallaan. Tämänhetkinen vaikeus ei siis tarkoita, että hän käyttäisi rahaa enää huolimattomasti.

6.2 Säästeliäisyys on hyve

Säästämisen arvostaminen näkyy useammassakin tutkimusaineiston jutussa. Selkeimmissä esimerkeissä säästäminen on nostettu otsikkoon asti: ”Hanna, 26, säästää tai sijoittaa 1 400 euroa kuussa – yksi elämäntavan muutos osoittautui oivaksi säästövinkiksi” (Taloussanomat 20.6.2020) ja ”16-vuotiaat Akseli ja Waltteri sijoittavat omia rahojaan ja neuvovat muita nuoria – näin he aloittivat” (Taloussanomat 6.12.2020). Ensin mainitussa jutussa otsikossa kerrotaan jopa nuoren kuukausittainen säästösumma. Sen sijaan jutussa ei mainita nuoren kuukausittaisia tuloja. Varmasti useammallekin lukijalle 1 400 euron kuukausittainen säästösumma kuulostaa suurelta, mutta tämä pitäisi pystyä suhteuttamaan henkilön tuloihin. Ristiriitaan ei oteta jutussa kantaa siitä huolimatta, että haastateltu nuori itsekin peräänkuuluttaa avoimempaa rahapuhetta jutun lopussa; ”Silloin esille tulee esimerkiksi palkkaerot, mistä on aikaisemmin ollut vaikea keskustella.”

Kaksi aineiston juttua perustuu kokonaisuudessaan haastatellun nuorten omille kokemuksille, joiden avulla he ovat oppineet säästämään. Näiden selkeiden esimerkkien lisäksi myös jutuissa, joissa kuvataan nuoren haasteita taloudenhallinnassa tai rahankäytössä, tuodaan esiin säästämisen merkitys.

"Paula kuitenkin huomauttaa, että haluaa jossain vaiheessa alkaa panostaa enemmän uraan ja valjastaa korkeakoulutuksena yleistä hyötyä tuottaamaan. Olisihan sitä kiva saada rahaa säästöön esimerkiksi omaa asunto varten." (MTV Uutiset 8.11.2020.)

"Ristikoita mielellään täyttävä Emilia kertoo kulkeneensa neljä kertaa yhden ristikkolehden ohi ostamatta sitä. Se maksaa kaksi euroa. Tällä hetkellä tarkoitus on oppia rahankäyttöä ja yrittää saada jotain säästöönkin." (YLE 6.6.2020.)

"Tulevaisuudessa Tihula aikoo tähdätä korkeapalkkaiseen ammattiin. Se oli yhtenä syynä myös alan valintaan. Hän kertoo, että raha on isossa roolissa hänen elämässään ja luo hänelle turvallisuuden tunnetta. Säästöjä ei vielä ole." (YLE 18.11.2020.)

Yllä olevissa esimerkeissä nuoren rahankäytöstä kerrottaessa otetaan kantaa nuoren säästämiseen, vaikka jutuissa käy ilmi, että nuori elää pienillä tuloilla tai joutuu suunnittelemaan rahankäyttöään tarkasti. Nuoren edunvalvonnasta käsittelevässä jutussa kerrotaan, että nuorella on 17 000 – 20 000 euroa velkaa, mutta hän yrittää siitä huolimatta säästää ja jättää sen vuoksi ristikkolehden ostamatta. Säästäminen ja siihen tähtäävä toiminta nähdään jutuissa niin arvokkaana, että toiminnasta on erikseen mainittava vaikka teko ei ole säästämisen kannalta ratkaiseva. Säästäväisyyteen pyrkivä ihminen koetaan tarkaksi ja nuhteettomaksi rahankäyttäjäksi, ikään kuin paremmaksi kuluttajaksi, joka on oppinut kohtaamistaan taloushaasteista. Osaltaan tämä myös vahvistaa edellisessä luvussa kuvattua vaikeuksien kautta voittoon -tarinaa, tässä tapauksessa säästäminen ei ole väline vaan itsessään päämäärä. Siinä onnistuminen on ymmärrettävissä voitoksi.

Säästäminen ja sijoittaminen näyttäytyvät aineiston perusteella hyveinä ja tavoiteltavana toimintana, johon kaikkien pitäisi pyrkiä. Ne nähdään mahdollisuutena vaurastua, kuten Iltalehdessä (8.6.2020) julkaistussa jutussa käy ilmi. Jutussa haastateltu nuori kertoo käymästään talousvalmennuksesta. "Siellä hän ymmärsi, ettei hänen kulutustapansa

ole kestävä, eikä hän tulisi nykyisellä elämäntyyllillään vaurastumaan koskaan” (Iltalehti 8.6.2020). Vaurastuminen kuvataan itseisarvona, tavoitteena, jota kohti kaikkien tulisi pyrkiä. Nuoria sijoittajia käsittelevässä jutussa vaihtoehto säästämislle ja sijoittamiselle on, että rahat päätyvät ”todennäköisemmin heräteostoksiin tai makaamaan pankissa kuin osakesijoituksiin” (Taloussanomat 6.12.2020).

Ajatus siitä, mihin rahaa on soveliaista käyttää, liittyy vahvasti säästeliäisyyteen. Jutussa, jossa nuori kertoo hankkineensa itselleen edunvalvojan, hän korostaa, ettei ole talousongelmissa, koska olisi käyttänyt rahaa holtittomasti tai tuhlaillut.

”– Moni ajattelee, että kun on nuori ihminen – on vaan juonut, juhlinut tai shoppaillut. Tottakai tein jotain väärin, mutta en ole heitellyt rahaa ilmaan tai elellyt herroiksi.” (Yle 6.6.2020.)

Aineiston jutuissa säästeliäisyys liitetään muihin rahankäyttöön liittyviin hyveisiin, kuten suunnitelmallisuuteen, rauhallisuuteen ja pitkäjänteisyyteen. Vaikka korona heikensi monien taloudellista tilannetta äkillisesti, nuori suhtautui asiaan ”rauhallisesti” ja on ”sijoittanut jopa hieman enemmän kuin tavallisesti”. Hän myös sanoo jutussa, ettei hän ”ota liikaa stressiä sijoituksistaan”. Arjen kulutuksessa nuori peräänkuuluttaa harkintaa (Taloussanomat 20.6.2020). Samaa ajattelutapaa ilmentävät 16-vuotiaat nuoret, joista toinen kertoo ”pohtivansa sijoittamista hyvin pitkäjänteisesti”. Ensimmäisiin sijoittajavuosiin mahtunut pörssiromahdus ei ollut ollut katastrofi tai pelkoa herättävä asia vaan ”opettavainen kokemus”. (Taloussanomat 6.12.2020.) Kummassakaan jutussa ei tuoda ilmi, mikä mahdollistaa nuorten rauhallisen suhtautumisen pörssikurssien heittelyyn siitäkin huolimatta, että se voi johtaa sijoitettujen varojen menettämiseen. Tämä antaa aiheen olettaa, että nuorten talous ei ehkä ole täysin riippuvainen heidän jutussa mainitusta varallisuudestaan. Nuorilla saattaa olla taustalla muita taloudellisia suojaverkkoja, joita ei tuoda jutussa esiin.

Jutussa, jossa käsitellään koronan vaikutuksia opiskelijoiden tilanteeseen, listataan useita pandemian kielteisiä vaikutuksia. Kesä- ja osa-aikatöiden peruutusten vuoksi monella opiskelijalla oli ollut tiukka taloustilanne. Ruokaa ei ollut saanut opiskelija-alennuk-

sella, joten, joten ruokaan kului enemmän rahaa ja samaan aikaan, kun palkkatöistä kätehen jääneet tulot olivat vähentyneet. Sen lisäksi pandemia vaikutti opiskelijoiden mielenterveyteen, se eriarvoisti opiskelijoita ja saattoi aiheuttaa uupumusta. Myös juttuun haastatellut asiantuntijat toivat pandemian aiheuttamia laajoja vaikutuksia ilmi. Säästämisen näkökulmasta koronatilanteella oli myös myönteisiä vaikutuksia.

"Odottamattomien menojen rinnalle koronatilanne on tuonut myös mahdollisuuksia säästää.

– Opiskelijatapahtumat aivan ihania, mutta kun ne jäivät pois, myös rahaa jäi sitä kautta säästöön." (Yle 20.9.2020.)

Jutussa tuodaan useampaan kertaan ilmi, miten monella eri tavalla koronapandemia on vaikuttanut opiskelijoiden toimeentuloon. Vaikka kyseessä oli odottamaton pandemia, jonka yhteiskunnallisiin vaikutuksiin yksilön on sopeuduttava, yksilön vastuuta omasta toimeentulostaan korostetaan useaan otteeseen. Jutun perusteella tarpeeksi säästäväinen yksilö voi selvitä odottamattomista taloudellisista haasteista. Tämä tulee ilmi jo jutun otsikossa, johon on nostettu nuoren sitaatti "niukasti kun elää, niin selviää kevääseen". Selvitäkseen peruuntuneista töistä, haastatellun nuoren piti pitää "kukkaronyörejä tiukalla". Tilanteen pakottamana hän oli joutunut "suunnittelemaan menojaan tarkemmin kuin ennen" ja karsimaan esimerkiksi vapaa-ajan menoista. Myös jutun kuvateksti kertoo, että "moni opiskelija on joutunut koronakriisin seurauksena pohtimaan tarkasti menojaan." Jutussa korostetaan nuoren omaa säästäväisyyttä ja menojen tarkailua sen sijaan, että siinä säilyttäisiin vastuuta yhteiskunnalle nuorten hyvinvoinnin säilyttämiseksi.

Myös juttuun haastatellut asiantuntijat tunnistivat tilanteen hankaluuden opiskelijoille, mutta vastuu pärjäämisestä jätettiin jutussa opiskelijoiden harteille. Ainut kohta, jossa otetaan kantaa yhteiskunnan tai valtion vastuuseen tilanteesta sisältyy haastatellun nuoren sitaattiin, jossa tämä kommentoi nousseita ruokakustannuksia opiskelijaravintoloiden ollessa kiinni; "Mielestäni opiskelijat olisivat kaivanneet heti silloin noin 50 euroa

ruokaan valtiolta tai Kelalta.” Jutussa aihetta kommentoi välillisesti Kelan tutkimuspäällikkö, joka vakuuttaa, että Kelan maksamat opiskelijan tuet on maksettu normaalisti koko kriisin ajan.

6.3 Työnteko kannattaa aina

”Kyllä tekeväälle aina töitä löytyy”, ”aina laulain työtäs tee”, ”työ tekijäänsä kiittää”. Sananlaskut osoittavat, että Suomessa on suhtauduttu työntekoon luterilaisella nöyryydellä. Töitä on saatava ja niitä on tehtävä. Paljon töitä tekevä ihminen on ahkera ja kunnioitettava. Vastaavasti työttömiin liitetään julkisessa keskustelussa helposti mielikuvia laiskoina ja työtä vieroksuvinä ihmisinä, jotka oleilevat mieluiten kotona ja elävät yhteiskunnan tukien varassa.

Selkeimmin narratiivi suomalaisesta suhtautumisesta työntekoon tulee ilmi jutussa, jossa nuori kertoo perheensä elämästä ”tukihimmelissä” (MTV Uutiset 8.11.2020). Juttuun on haastateltu nuorta, joka on lapsen saamiseen jälkeen jäänyt hoitovapaalle ja saa sen aikana kotihoidontukea. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2022) mukaan yli 80 prosenttia suomalaisista perheistä saa kotihoidontukea. Noin 60 prosenttia perheistä saa kotihoidontukea enintään vuoden ajan. Kyseisen nuoren perheen tilanne ei siis suuresti poikkea muiden suomalaisten perheiden tilanteesta. Jutussa esimerkinuoren tilannetta ei suhteutettu perhevapaita koskevaan tilastotietoon.

Työnteon keskeisyys käy ilmi jo jutun alussa. Jutun otsikkoon on nostettu työnteon motiivi, ja näkökulmaa vahvistetaan jutun ensimmäisessä virkkeessä, jossa todetaan, että ”aina työnteko ei kannata taloudellisesti”. Työnteon taloudellisen kannattavuuden näkökulmaa vahvistetaan kuvaamalla perheen kuukausittaisia tuloja ja mainitsemalla, että ”vaikka Paula menisi töihin, eivät perheen tienestit juuri kasvaisi”. Työn merkitystä arvotetaan siitä ansaitun palkan kautta.

Nuoren päätöstä hoitovapaalle jäämisestä selitetään ytimekkäällä väliotsikolla, ”perhe on uraa tärkeämpi”. Työn tekemisen ja siitä saatavan palkan tärkeyden ylittää yhteiskunnallisesti hyväksyttävä perheen tärkeys. Jutussa tehdään selväksi, että kyseessä ei ole nuoren haluton tai laiska asenne työn tekemisen suhteen. Kyseessä on arvovalinta

perheen ja työnteon välillä, jota perustellaan paitsi nuoren omalla halulla, myös järjellä vetoamalla koulutuksen tuottamaan tietoon.

"Raha ei toki ole ainut syy, miksi Paula ei ole palannut työelämään äidiksi tulemisen jälkeen. Hän haluaa hoitaa lastaan kotona niin pitkään kuin mahdollista. Malli on tuttu Paulan omasta lapsuudesta, mutta hän sanoo, että myös kasvatustieteiden opiskelusta ja varhaiskasvatuksen käytännöistä kertynyt tieto on vaikuttanut päätökseen." (MTV Uutiset 8.11.2020.)

Nuoren kielteisiä ajatuksia työelämästä kuvataan "oravanpyörään hyppäämisellä". Nuoren mielestä työskentely työpaikassa, jossa tämä ei viihtyisi, voisi "tehdä elämästä yhtä kärsimysnäytelmää". Jottei nuori vaikuttaisi valittavan turhasta, hän listaa jutussa työelämässä havaitsemiaan konkreettisia epäkohtia: "Ikävä työilmapiiri, työnantajan asettamat aikataulut ja vaikeat asiakkaat voivat tuntua työntekijästä yllättävänkin raskailta".

Vaikka nuoren asenne työelämää kohtaan poikkeaa yleisemmin hyväksyttävästä, jutussa tehdään useaan kertaan selväksi, että hoitovapaalla olo on hänelle vain väliaikainen tilanne. Jutussa mainitaan, että nuori on opiskellut sosiaalia, tehnyt säännöllisiä töitä ja keikkatöitä. Nuorella on suunnitelmissa palata työelämään lähivuosien aikana. Jutussa korostetaan, että vaikka nuori esittää työelämää koskevaa kritiikkiä, hän ajattelee työnteosta loppujen lopuksi samalla tavoin kuin yleinen mielipide.

"Paula myöntää, että kannustinloukut ovat hämmennystä, turhautumista ja passivoitumista aiheuttava ongelma, joihin on vaikea keksiä ratkaisua.

– Kaikella järjellä ajateltuna, olisi järkeenkäypää, että työnteko kannattaisi." (MTV Uutiset 8.11.2020.)

Työnteon tärkeys tulee ilmi myös muissa aineiston jutuissa siitä, että työnteko antaa oikeuden käyttää omalla työllä tienattuja rahoja. Nuoria sijoittajia käsittelevässä nuoret korostavat, etteivät ole saaneet vanhemmilta rahaa vaan "sijoitettavat varat on tienattu omalla työllä" (Taloussanomien 6.12.2020). Toisessa jutussa nuori kertoo, että halusi 17-vuotiaana lähteä matkalle Australiaan. Kallista lentolippua varten piti tehdä töitä. Työnteko oli niin tärkeää, että mahdollistaakseen sen nuori "päättyi vaihtaa aikuislukioon, jotta pystyisi tekemään päivät töitä ja illat lukiota". Omasta rahankäytöstä voi nauttia paremmalla omallatunnolla, mikäli raha on itse ansaittua. "On hieno fiilis, kun tietää,

että on tehnyt työtä sen eteen, että pääsee tekemään siistejä juttuja, vaikkapa matkustamaan”, kuten jutun päähenkilö asiaa kommentoi. (Taloussanomat 20.6.2020.)

Useammassa jutussa tuodaan ilmi, että vaikka nuoren rahankäytössä olisi toivomiseen varaa, töitä hän kuitenkin tekee. Yhdessä jutussa tuotiin ilmi, että jutun päähenkilö oli jo varhaisteinistä saakka siivonnut rakennusmiesten asuntoja ympäri vuoden ”jo varhaisteinistä saakka” vaikka säännöllisistä tuloista ei ollut jäänyt mitään ”sukanvarteen” (Iltalehti 8.6.2020). Toisessa jutussa nuoren kerrotaan opiskelevan rakennustekniikkaa ammattikorkeakoulussa, mutta tekevän opintojensa ohella töitä 10–20 tuntia viikossa. Jutussa on kuva, jossa nuori on työpaikallaan kampaamossa. Kuvatekstissä mainitaan, että vaikka kampaamo oli kevään aikana kiinni kahden kuukauden ajan, nuori hankki muualta töitä siksi ajaksi. Lisäksi kuvatekstissä mainitaan, että ”kesätöitä hän teki ihan normaalisti ja myös syksyllä hän on tehnyt töitä opintojen ohessa”. (YLE 18.11.2020.)

Haastatellun nuoren ahkeruutta korostetaan myös koronaa käsittelevässä jutussa. Vaikka lomautus oli yllättänyt, nuori ei ollut jäänyt työttömäksi vaan teki useampaa työtä samanaikaisesti. Muuttuneessa taloustilanteessa pärjääminen ei jäänyt siis ainaakaan nuoren omasta ahkeruudesta kiinni.

”Vainikan onneksi töitä löytyi lopulta. Juhannuksesta lähtien hän teki kahta työtä kuukauden verran, ja yhtä työtä vielä toisen kuukauden ajan.

– Painoin jopa aamukuudesta iltayhdeksään töitä, mikä pelasti minut siinä kohtaa, Vainikka kertoo.” (YLE 20.9.2020.)

Useammassakin jutussa on oletuksena, että korkeakouluopiskelija käy opintojen ohella töissä. ”Suuhygienistiopiskelija Ella Vainikka on syyskuusta lähtien tehnyt opintojen ohella keikkatöitä hammashoitajana, ja töitä on vielä ensi kuussa” (YLE 20.9.2020). Saman suuntainen oletus ilmenee edunvalvontaa käsittelevässä jutussa. Töitä tehdään tilanteesta ja omasta jaksamisesta riippumatta. Vaikka jutun nuori on kohdannut elämässään useita vaikeuksia, joiden seurauksena hän haki itselleen edunvalvontaa, jutussa korostetaan, että laiska tai töitä tekemätön hän ei ainakaan ole. Tätä todistetaan tiedolla

siitä, että jo 16-vuotiaana hän oli aloittanut vakituksessa työsuhteessa kaupan alalla ja edennyt muutamassa vuodessa esihenkilöasemaan.

Joidenkin vuosien kuluttua nuori joutui jäämään usean kuukauden sairauslomalle, mutta ”tunnollisena hän kamposi itsensä työelämään”. Jutusta käy ilmi, että nuori ei ollut työkykyinen, mutta ”ettei voinut romahtaa ja lopettaa työntekoa, sillä se oli ainut asia, minkä hän osasi”. Vaikka nuorella on ollut takanaan neljä vaikea-asteista masennusta ja kaksi loppuun palamista, hän kertoi olevansa edelleen työelämässä. Jutun loppupuolella kerrotaan, että vuosi sitten nuori irtisanoutui ja pääsi opiskelemaan, mutta hakeutui myös töihin kotihoitoon. (Yle 6.6.2020.) Jutun kerronta linkittyy jutussa vaikeuksien kautta voittoon -narratiiviin, vaikka tarinan loppu ei ole vielä tiedossa. Masennukset ja loppuun palamiset ovat jutun mukaan takanapäin ja nuori on edelleen ahkera, töitä tekevä yhteiskunnan kansalainen, joten tarina päättyy nykyhetkeen. Se, miten nuoren elämä jatkuu tästä tilanteesta eteenpäin, ei jutussa oteta kantaa.

6.4 Pääsyn kaksi reittiä

Tarinoiden paikantamiseen linkittyy vahvasti nuorelle annettu rooli jutussa. Nuori asemoidaan jutussa joko esimerkkinuoreksi laajemmasta ilmiöstä tai esimerkilliseksi nuoreksi.

Seitsemästä artikkelissa neljässä nuori on asemoitu esimerkkitapaukseksi laajemmasta ilmiöstä. Kahdessa artikkelissa nuoren asema esimerkkitapauksena on nostettu otsikkoon: ”Kun Elsamari Tihula, 22, muutti omilleen, rahankäyttö lähti käsistä – moni nuori putoaa samaan ansaan: ’Ostan tosi paljon turhaan’” (Yle 18.11.2020) ja ”Monen opiskelijan talous on tänä syksynä poikkeuksellisen tiukilla – ’Niukasti kun elää, niin selviää keväeseen’, arvelee Ella Vainikka” (Yle 20.9.2020). Jo otsikoista käy ilmi, että haastatellut nuoret ovat esimerkkejä tilanteesta, jossa monen muunkin tiedetään olleen.

Kahdessa muussa jutussa nuoren asemaa esimerkkinä ei ole nostettu otsikkoon, mutta se käy jutusta ilmi. Näiden juttujen otsikoissa nuori oikeuttaa ja puolustaa tilannettaan omalla sitaatillaan. Toisessa jutussa haastateltu mainitsee otsikossa, ettei ”-- ole halunnut tehdä elämästä yhtä kärsimysnäytelmää” ja elää sen vuoksi ”-- ’tukihimmelissä’,

jossa työnteko ei kannata” (MTV Uutiset 8.11.2020). Toisen jutun otsikossa kerrotaan, että haastateltu on hankkinut edunvalvojan itselleen ja saa käyttöönsä 40 euroa kuukaudessa. Päätöstä oikeutetaan haastatellun sitaatilla ”Aluksi ahdisti, mutta uskon, että näin opin hoitamaan raha-asiani”. (Yle 6.6.2020.)

Kolmessa Ylen verkkosivuilla julkaistussa jutussa on haastateltu nuoren lisäksi asiantuntijoita. Asiantuntijat ottavat kantaa ilmiöön, josta nuoret ovat esimerkki: talousosaaminen, koronan aiheuttama kesä- ja osa-aikatoiden peruuntuminen koronan vuoksi ja edunvalvontaan hakeutuminen itse.

Kaikissa kolmessa jutuissa tarinallinen rakenne on samankaltainen. Juttu alkaa haastatellun nuoren menneisyyden kokemuksilla, jotka havainnollistavat laajempaa ilmiötä. Vaikka nuoret esitetään jutuissa esimerkkinä, heidän esittämisen tavat eroavat muuten, koska heidän elämäntilanteensa ovat osittain erilaisia.

"22-vuotias Elsamari Tihula saattoi pahimpina aikoina mennä jopa kerran viikossa verkkokauppaan keskellä yötä ja ostaa hetken mielijohdeesta hupparin." (Yle 18.11.2020.)

"Helsinkiläisen suuhygienistiopiskelija Ella Vainikan kesäsuunnitelmien piti olla selvät, mutta sitten koronavirus iski. Hänet lomautettiin juuri alkaneista töistä maaliskuussa, pian perehdyttämisen jälkeen." (Yle 20.9.2020.)

"Ulospäin kaikki oli hyvin. Emilialla oli hyvä työ, huoliteltu olemus ja hymy kasvoilla. Kulissit alkoivat natista muutama vuosi sitten. Tuli loppuunpalaminen, masennus." (Yle 6.6.2020.)

Nuoren tilannetta kuvaillaan jutuissa vaihtelevan pituisesti ennen kuin asiantuntija kommentoi taustalla olevaa laajempaa ilmiötä. Jutun loppuksi palataan vielä nuoren tilanteeseen hänen omien kommenttiansa kautta. Rakenne, jossa aihe esitellään yhden ihmisen kautta, sitä kommentoi asiantuntija ja loppuksi palataan vielä alussa esitellyn henkilön kokemuksiin ja ajatuksiin, näyttää olevan journalismissa yleinen ja sitä käytetään myös muissa aiheissa kuin taloutta käsittelevässä journalismissa.

Nuorten asema esimerkkinä tulee ilmi kolmessa Ylen verkkosivuilla julkaistussa jutussa, kun verrataan asiantuntijoiden kommentteja ja nuorten tilanteita. Jokaisessa jutussa

asiantuntija vahvistaa ainakin kerran nuoren tilanteen tai mielipiteen omalla kommentillaan. Yhdessä jutussa kerrotaan edunvalvontaan itse hakeutuneen nuoren tarina. Jutussa haastateltu nuori arvelee, että hänen psyykkiset ongelmansa ovat vaikeuksien ”perimmäinen syy”. Koulukiusaaminen ja mielenterveysongelmat johtivat talousongelmiin. Myöhemmin artikkelissa asiantuntijat legitimoivat, toinen kirjaimellisesti ”vahvistaa”, nuoren sitaatit ja tarinan.

"Useasti he ovat nuorehkoja ihmisiä, joilla ei elämänhallinta ole ollut kovin vahvalla pohjalla, Linna sanoo. Linnan mukaan taustalla on usein masennusta tai muita mielenterveysongelmia sekä joskus lisäksi alkoholin tai huumeiden käytön aiheuttamaa toimintakyvyttömyyttä." (Yle 6.6.2020.)

"Digi- ja väestötietovirastosta ylitarkastaja Marjukka Mannio vahvistaa, että tavanomainen syy edunvalvontaan hakeutumisesta voi nuoren aikuisen kohdalla olla mielenterveyden ongelmat, joiden vuoksi asiat ovat jääneet hoitamatta, mistä on seurannut velkaantuminen." (Yle 6.6.2020.)

Taloulosaamista käsittelevässä jutussa haastateltu nuori kertoo, että on aikuistumisen myötä alkanut ymmärtää paremmin omaa rahankäyttöään. Jutun päähenkilö kommentoi asiaa toteamalla ”en voi enää vanhemmissa roikkua kiinni, kun olen oikeasti aikuinen ihminen.” Asian vahvistaa seuraavassa kappaleessa juttuun haasteltu asiantuntija: ”--taloustieteen professorin Panu Kalmin mukaan elämäkokemus tuo mukanaan myös parempaa taloulosaamista”. Jutussa siis vahvistetaan ajatusta, että varttuneempi talouden toimija osaa toimia paremmin kuin nuori. Taloudelliset hairahdukset on helppo kuitata nuoren iällä. (Yle 18.11.2020.) Myös korona käsittelevässä jutussa asiantuntija vahvistaa, että haastatellun nuoren kokemus peruuntuneista kesätöistä on jaettu kokemus ja että tilanne on monelle nuorelle hankala.

Rakenteellisesti MTV Uutisten verkkosivuilla julkaistu eroaa kolmesta muusta jutusta, jossa nuoren rooli on olla esimerkkitapaus laajemmasta ilmiöstä. Juttu käsittelee nuoren päätöstä jäädä hoitovapaalle ja perheen elämistä ”tukihimmelissä”. Jutussa ei ole asiantuntijaa kommentoimassa laajempaa ilmiötä, eli kannustinloukussa elämistä. Vaikka juttu ei ala haastatellun menneisyyden kokemuksilla eikä jutussa ole asiantuntijoita, käy jo jutun alussa selväksi, että kyseessä on esimerkkitapaus. Alussa todetaan tiedetty fakta, josta nuori on esimerkki.

"Aina työnteko ei kannata taloudellisesti. Tämän on huomannut Vantaalla asuva Paula Halme, jonka kolmihenkinen perhe on joutunut niin sanottuun kannustinloukkuun." (MTV Uutiset 18.11.2020.)

Huomionarvoista on, että kyseisen jutun alussa käytetään termiä kannustinloukkuun "joutumisesta" ja haastateltu nuori asemoidaan esimerkiksi tilanteesta, jossa kannustinloukkuun ikään kuin ajaututaan tai pudotaan omasta tahdosta riippumatta. Jutussa käy myöhemmin ilmi, että tilanteessa eläminen onkin ollut haastatellun perheeltä tietoinen valinta. Haastatellussa nuorella olisi ollut mahdollisuus palata työelämään lapsen saamisen jälkeen, mutta hän halusi mieluummin hoitaa lasta kotona. Perusteluksi esitetään toteamus: "Perhe on tällä hetkellä mulle tärkeämpi kuin ura".

Nuoren asemointi esimerkiksi laajemmasta ilmiöstä käy ilmi myös näiden neljän jutun rakenteessa. Edunvalvontaa käsittelevään juttuun on liitetty "Edunvalvonta itselle" -infolaatikko, jonka lähteenä on käytetty Digi- ja väestötietoviraston holhoustoimen johtajaa ja ylitarkastajaa. Talousosaamista käsittelevässä jutussa on vinkkilista "Näillä 5 keinolla parannat omaa rahankäyttöäsi", jonka lähteenä on ollut Marttaliiton hankekoordinaattori.

Toinen rooli, johon nuori asemoidaan, on olla esimerkillinen tapaus. Nuoren toiminta on hyväksyttävää ja ihailtavaa eikä sitä kritisoida tai kyseenalaisteta. Kolmessa muussa jutussa nuoria ei ole asemoitu esimerkeiksi laajemmasta yhteiskunnallisesta tai taloudellisesta ilmiöstä. Voi toki olla, että nuori on sellainen, mutta hänen ensisijainen roolinsa jutussa on olla esimerkillinen tapaus tai tehdä jotain poikkeavaa, ajankohtaista tai yllättävää, joka ylittää uutiseksi.

Yhdessä näistä jutuista uutisen arvoiseksi on nostettu kahden 16-vuotiaan nuoren perustama Rahajunnut-konsepti, joka valittiin Nordnetin järjestämässä äänestyksessä Vuoden sijoitusteoksi. Jutussa ei oteta kantaa muihin kisassa olleisiin kilpailijoihin tai heidän tuloksiinsa. Uutisarvoista jutussa on voittajien nuori ikä sekä näiden kiinnostus säästämiseen ja sijoittamiseen. Otsikon lisäksi nuorten ikä mainitaan kuvatekstissä ja jutun alussa. Ingressissä heidät nimetään "nuoriksi sijoittajiksi". Jutussa tuodaan myös useaan otteeseen ilmi, että kyseessä ei ole vain kahden nuorten tekemisestä vaan heidän muille

nuorille asettamastaan esimerkistä. Nuoret ”levittävät sijoitustietoa nuorille ja vähän vanhemmillekin” ja toinen nuorista mainitsee, että palautetta sisällöstä on tullut laajasti ”meidän ikäisistämme opettajiin.”

"Rahajunnujen sisällöt ovat herättäneet opettajien huomion ja Helisalon mukaan opettajat ovat kysyneet jopa heiltä neuvoa siitä, mitä oppilaille kannattaisi taloudesta opettaa." (Taloussanomien 6.12.2020.)

Kaksi muuta artikkelia, jossa nuori omalla toiminnallaan ylittää uutiskynnyksen ovat henkilövetoisia juttuja. Molemmissa jutuissa korostetaan heidän omatoimisuuttaan. Jutussa osoitettu säästäväisyyden taito on opittu itse. Sitä ei ole saatu kotoa eikä siihen ole edes kannustettu.

"– Vanhemmat ostivat mitä halusin, omat rahat tuhlasin mihin huvitti. Näin Johanna Pöysti, 28, kiteyttää oman lapsuutensa rahakasvatusta – tai sen puutetta. Pöysti ei muista että rahankäytöstä tai säästämisestä olisi juuri puhuttu, tai esimerkiksi kehoitettu laittamaan pientä osaa palkasta sivuun." (Iltalehti 8.6.2020.)

"Hanna Tikanderin, 26, kotona ei koskaan puhuttu rahasta. Sijoittamisesta-kaan ei keskusteltu. Nuoremman Tikanderin mielestä sijoittaminen yhdistyi pitkään vanhoihin, vakaviin pukumiehiin." (Taloussanomien 20.6.2020.)

Kaikissa kolmessa jutussa haastatellut nuoret ovat perustaneet omat hankkeensa, jotka keskittyvät säästämiseen ja sijoittamiseen. Kahdesta 16-vuotiaasta kertovassa jutussa kerrotaan nuorten Rahajunnut-konseptista, Iltalehdenjutussa mainitaan Rahamedia-sivusto, jota Pöysti ylläpitää ystäviensä kanssa ja Taloussanomien jutussa kirjoitetaan Mimmit sijoittaa -yhteisöstä, jossa haastateltava on mukana.

Kolmesta jutusta kaksi perustuu selkeästi haastatellun omalle tarinalle, joka kuvaa haastatellun matkaa rahankäyttäjänä. Jutuissa tehdään selkeä ero haastatellun entisen ja nykyisen tilanteen välille. Myös haastatellut nuoret itse korostavat tätä.

"Vielä neljä vuotta sitten Johanna Pöystillä oli tuhansien eurojen luottokorttivelka ja ennen palkkapäivää tili ammotti tyhjyyttään." (Iltalehti 8.6.2020.)

"– Rahaa tuli käytettyä todella löysällä kädellä. Ei tullut koskaan sanottua, että nyt ei ole varaa tehdä sitä tai tätä. Ihan suunnittelematta saatoin tuh-lata ostosreissulla useita satoja euroja vaatteisiin tai kodin sisustamiseen." (Iltalehti 8.6.2020.)

"– Luin itsekin Pian blogia, mutta se ei riittänyt. Kaikki kuulosta fiksuilta ju-tuilta ja siltä, että kannattaisi varmaan kokeilla. Oli silti aika korkea kynny-s siihen, että olisin itse kotona lähtenyt avaamaan jotain arvo-osuustiliä. Tuntui todella pelottavalta." (Taloussanomat 20.6.2020.)

Mainitussa kolmessa jutussa haastatellut nuoret saavat jopa asiantuntijamaisia piirteitä. He jakavat omia vinkkejään muille, joko suoraan jutussa tai omalla säästämiseen ja si-joittamiseen keskittyvällä alustallaan. Kahdesta 16-vuotiaasta podcastin pitäjistä kerto-vassa jutussa tieto muiden nuorten neuvomisesta on nostettu otsikkoon (Taloussano-mat 6.12.2020). Toisessa jutussa mainitaan, että haastateltu "avustaa myös muita talou-dellisen kurimuksen pyörteissä olevia" (Iltalehti 8.6.2020). Kolmannessa sekä otsikkoon että ingressiin on nostettu haastellun tekemä "elämäntavan muutos" ja monet arjen va-linnat, joilla hän säästää (Taloussanomat 20.6.2020).

Selkeimmin haastatellun antamat vinkit nousevat esiin juuri viimeksi mainitussa jutussa. Nuori mainitsee, että "kaiken taustalla on suunnitelmallisuus" ja antaa myös konkreet-tisia vinkkejä säästämiseen: vähemmän ulkona syömistä, pyörällä tai kävellen liikkumi-nen joukkoliikenteen sijaan, ulkona treenaaminen kesällä ja suoratoistopalveluiden ja sovellusten läpikäyminen. Lisäksi hän mainitsee vaatteiden ostamisen käytettynä tai nii-den lainaamisen sekä alkoholin käytön lopettamisen.

Kahdesta 16-vuotiaasta kertovassa jutussa konkreettisia säästämis- tai sijoittamisvink-kejä on vähemmän. Nuoret kertovat, mihin osakkeisiin ja indekseihin he ovat itse sijoit-taneet, mutta jutussa ei perustella, miksi nuoret ovat päätyneet juuri kyseisiin kohtei-siin. Lukijalle herää kysymys, miksi hänen täytyy tietää, mitä osakkeita juttuun haasta-tellut nuoret ovat ostaneet. Tarkoituksena voi olla todistaa nuorten asiantuntijuutta tai todistaa, että nuoret ovat tehneet onnistuneita osakekauppoja. Haastateltujen nuorten tietämys aiheesta korostuu, kun toinen haastatelluista puhuu "dippauksesta". Termi ei välttämättä ole suurelle yleisölle tuttu. Jutun lopussa haastatellut nuoret jakavat omat vinkkinsä.

"– Aloita jo tänään. Eilen olisi ollut vielä parempi, mutta kelloa ei voi enää kääntää. Korkoa korolle -ilmiöstä hyöttyy sitä enemmän, mitä vähemmän viivyttelee, Helisalo sanoo."

"– Hyvästä rahankäytöstä kannattaa tehdä tapa ja olla pitkäjänteinen. Sijoittamisen aloittamisesta kannattaa puhua myös vanhempien kanssa, Nieminen lisää." (Taloussanomien 6.12.2020.)

Toisin kuin jutuissa mainitaan ennen sitaatteja, kyseiset vinkit eivät välttämättä ole sijoittamisen aloittamista harkitsevalla kovinkaan selviä. Nuoret kehottavat aloittamaan, hyötymään korkoa korolle -ilmiöstä, tekemään tapa hyvästä rahankäytöstä ja olemaan pitkäjänteinen. Konkreettiset askeleet näiden asioiden saavuttamiseen puuttuvat.

Kolmannessa jutussa haastateltu mainitsee, että "maksaa itselleen aina ensin". Konkreettisten säästämisen vinkkien sijaan haastateltu korostaa rahasta puhumisen tärkeyttä. "On puhuttava asioista ja haettava apua, siinä ei ole mitään hävettävää", haastateltu nuori sanoo. (Iltalehti 8.6.2020.)

Kaikissa kolmessa jutussa journalismi antaa nuorille jopa asiantuntijamaisia piirteitä heidän omien kokemustensa perusteella. Haastateltu nuori asemoidaan asiantuntijamaiseksi ja heidän talousosaamistaan korostetaan heidän omien kokemustensa ja tietämyksensä perusteella. Yhdessäkin jutussa ei mainita, että nuori olisi suorittanut tai opiskellut talousalan opintoja. Jutuissa ei myöskään kritisoida, kyseenalaisteta tai muuten kommentoida nuorten jakamia vinkkejä ja neuvoja.

Edellä kuvatut jutut poikkeavat Ylen (18.11.2020) verkkosivuilla julkaistusta jutusta, jossa jutun päähenkilö esitettiin esimerkkinä nuorten kahtiajakautuneesta talousosaamisesta. Jutussa haastateltu kuvaili omien taitojensa puutteita luettelemalla asioita, joissa hän ei tuntunut hallitsevan talouttaan: hän hankkii vaatteita tarpeettomasti, hän söi ulkona, vaikka viisaampaa olisi ollut valmistaa ruoka itse, hän ei itse hoitanut laskujaan ja vuokransa maksua ennen kuin oli kuluttanut rahaa muualle, hän ei pitänyt kirjaa omista tuloistaan ja menoistaan. Myös tässä jutussa nuori toivoi, että rahahuolista puhuttaisiin avoimemmin.

Vaikka haastateltu nuori jakaa jutussa useita konkreettisia vinkkejä, häntä ei ole asemoitu asiantuntija-asemaan. Jutun päähenkilön sijasta vinkkejä jakaa ulkopuolinen asiantuntija, joka esittää jutussa viisi keinoa rahankäytön parantamiseksi. Näistä vinkeistä moni on sellainen, jonka myös haastateltu nuori mainitsee: ”seuraa menoja ja tuloja”, ”älä aliarvioi tai yliarvioi tuloja ja menoja”, ”nuku ainakin yön yli ennen ostopäätöstä”, ”puhu rahasta”.

Juttujen kuvitus tukee nuorten asemaa esimerkillisenä tapauksena verrattuna juttuihin, joissa nuori on esimerkkitapaus. Kahden henkilövetöisen jutun kuvissa nuoret katsovat kameraan rennosti hymyillen. Toisessa jutussa kuvia on jopa neljä, kaikki samasta lokatiosta (Taloussanomat 20.6.2020). Nuorista sijoittajista kertovassa jutussa nuorten saavutuksia korostaa Instagramista otettu kuva, jossa nuoret katsovat hymyillen kameraan pidelleen palkintojaan.

Neljässä muussa jutussa, joissa nuori on esimerkkitapaus laajemmasta ilmiöstä, nuoret kuvataan pääsääntöisesti tekemässä jotain. He ovat töissä, katsovat puhelintaan, silittävät kissaansa tai ovat lapsensa kanssa hiekkalaatikolla. Jos nuori katsoo kameraan, hänen ilmeensä on vakava.

6.5 Nuoret mallitarinoina

Maria Mäkelä (2020, 24) määrittelee nykyaikaiset mallitarinat esityksiksi mullistavasta yksilökokemuksesta, joissa on samaistuttavia yksityiskohtia ja jotka herättävät voimakkaita tunteita. Mallitarinoissa on usein selvä opetus ja ne ovat joko inspiiraatio- tai uhrikertomuksia. Oli nuoren rooli jutuissa kumpi tahansa, ”esimerkkinuori” tai ”esimerkillinen nuori”, jutuissa on havaittavissa mallitarinan piirteitä.

Kuten Mäkelän artikkelissa esiin nostetut viisi mallitarinaa, myös tutkimukseni aineiston artikkelit ovat ytimeltään uusliberalistisia. Tarinoissa korostetaan yksilön suoriutumista yhteiskunnan ja talouden rakenteista huolimatta, ei niiden avulla. Ainut uusliberalistisen näkökulman ulkopuolelle sijoittuva esimerkki oli MTV:n (8.11.2020) julkaisema juttu Paulasta, joka elää ”tukihimmelissä”. Siinä jutun päähenkilö ei allekirjoita yksilön selviytymistä korostavaa eetosta ja nostaa esiin ajatuksen siitä, että ihmisen menestys ei ole

kiinni vain hänen henkilökohtaisista kyvyistään tai asenteistaan ja että kansalaisten pitäisi voida luottaa ulkopuoliseen apuun.

"– Kaikella järjellä ajateltuna, olisi järkeenkäypää, että työnteko kannattaisi. Mutta ihmisillä pitäisi olla jonkinlainen omista taustoista riippumaton turvaverkko, josta ponnistaa." (MTV Uutiset 8.11.2020.)

Kuten Mäkelä (2020, 38) mainitsee, mallitarinat ovat vallankäytön väline. Usein käytettyinä eri mallitarinat alkavat rakentaa hallitsevaa kertomusta, joka ei vaadi enää edes erillistä selitystä. Samoin yksittäinen kokemus saattaa alkaa ohjeistaa ja opettaa vaikka se ei olisikaan sen perimmäinen tarkoitus. (emt., 37–38.) Näitä piirteitä on tunnistettavissa myös aineistoni artikkeleissa.

Tutkimusaineiston analysoiminen tarinoina ja nuorille niissä asetettuina rooleina antaa käsityksen siitä, minkälaista kuva talousjournalismi luo suomalaisesta yhteiskunnasta.

Merkityserot tulevat selkeästi näkyviin, kun tarkastellaan, miten jutuissa kommentoidaan haastatellun nuoren perhetaustaa. Jutuissa, joissa päähenkilö on itse oppinut arvostettavan taidon, eli säästämisen tai sijoittamisen, perheen rooli on yleensä näkymätön. Perhe ei ole selittävä tekijä silloinkaan, kun perhe oli auttanut nuoren työllistymisessä tai vanhemmat olivat keskustelleet säästämisestä nuoren kanssa.

Sen sijaan perhetaustasta tulee selittävä tekijä kerrottaessa, että päähenkilö ei ollut oppinut säästämään tai häntä ei ollut opastettu suunnitelmalliseen rahakäyttöön kotona. Joissain tapauksissa perhetausta on yksi selittävästä tekijöistä nuoren kauaskantoisissa talousongelmissa. Jotkut haastatelluista päähenkilöistä tunnistavat kasvatuksen ja perhetaustan vaikutukset silloin, kun nuoren raha-asioissa tulee ongelmia. Perhe mainitaan jutuissa tilanteissa, joissa nuori on toiminut yleisesti hyväksytyllä tavalla erheestä riippumatta.

Kuten analyysistä käy ilmi, talouden näkökulmasta suomalainen ihanneihminen on taloutta käsittelevän journalismin esitysten näkökulmasta säästäväinen ja järkevä rahankäyttäjä, joka tekee paljon töitä. Se, toimiiko ihminen näiden ihanteiden mukaisesti, on monen osan summa. Esimerkiksi perhe ja kasvatusta vaikuttavat siihen, millaisen mallin

ihminen saa rahankäyttöön. Nuoruuden taloudelliset hölmöilyt voidaan selittää nuorella iällä. Sen sijaan varttuneempien toimijoiden odotetaan osaavan hoitaa taloudellisia asioitaan järkevämmiin. Juttuihin sisältyy oletus, että toivotut taloudellisen toimijan ominaisuudet opitaan mukautumalla yhteiskunnan asettamiin odotuksiin ja asenteisiin.

Journalismissa näitä odotuksia tuodaan esiin kysymällä nuorilta näiden tulevaisuuden suunnitelmistaan: kesätöistä, opiskeluista ja siirtymisestä työelämään. Laskujen maksamista ajallaan pidetään normina ja yleinen odotus on, että laina halutaan maksaa mahdollisimman pian pois. Omista talouden haasteista kerrotaan julkisesti ja avoimesti vasta, kun ne ovat takanapäin.

Mitä säästäväisempi ihminen on, sitä suuremmalla mandaatilla hän voi toimia journalismissa asiantuntijamaisessa asemassa ja jakaa jutussa neuvoja arjen valintoihin. Lisäksi jutuissa tuodaan ilmi, että taloustilanteensa kanssa kamppaileva henkilö ei ole käyttänyt rahojaan huolettomasti tai tuhlaillut. Tai vaikka näin olisikin, jutuissa vakuutetaan, että nuori osaa käyttää varojaan suunnitelmallisemmin, eli paremmin. Rahan käyttö rinnastetaan journalismissa ihmisen luonteeseen ja ominaisuuksiin. Hövelisti tai suurpiirteisesti rahaa käyttävästä ihmisestä piirtyy tavalla tai toisella epäluotettava mielikuva.

Järkevä ja luotettava talouden toimija rinnastetaan journalismissa ahkeraan työntekijään. Henkilön työntekoa ei kyseenalaisteta, vaikka tämä ei olisi työkykyinen tai hänen hyvinvointinsa näyttäisi kärsivän työnteosta. Journalismi luo mielikuvaa, että töitä tekemällä ihminen voi vaikuttaa omaan taloustilanteeseensa myös koronaepidemian kaltaisen odottamattoman tilanteen langetessa.

Kaikki suomalaiset eivät vastaa edellä kuvattua normia, ja tämä tuodaan paikoitellen esiin myös journalismissa. Tällöin jutuissa nähdään vaivaa sen selittämiseksi, että työn tekemättömyyden taustalla on järkisyitä. Työssäkäyvän ihmisen rahankäyttöä ei kyseenalaisteta. Lentolippu tai panostukset säästämiseen ovat oikeutetumpia, mikäli rahat on tienattu omalla työnteolla.

Nuoria talouden toimijoina esittävässä journalismissa suomalainen on järkevä rahankäyttäjä karttaa velkaa ja muilta lainaamista viimeiseen asti. Järkevä ja suunnitelmallinen rahankäyttö tähtää nimenomaan siihen, ettei yksilön tarvitsisi lainata vaan hän pärjäisi omillaan. Mahdollinen luottokorttivelka pyritään maksamaan mahdollisimman nopeasti pois ja avun pyytämistä muilta vältetään. Omillaan halutaan pärjätä, vaikka olisi tilanteessa, johon yhteiskunnan puuttuminen saattaisi olla olosuhteiden vuoksi perusteltua.

Suomalainen sisu viittaa selviytymiseen tilanteesta kuin tilanteesta, vaikka hammasta purren. Ajatus selviytymisestä elää suomalaisessa kulttuurissa vahvana ja se näkyy juttujen perusteella myös suhtautumisessa rahaan. Taloudellisen elämänmuutoksen äärellä todetaan usein, että vaikeinta on aloitus. Oman onnistumisen jälkeen on helppo neuvoa muita toimimaan samoin. Kun on itse tilanteessa, jossa voi säästää huomattavan summan rahaa kuukausittain, voi kehottaa myös muita arjen pieniin säästöihin. Sen jälkeen, kun on itse selvittänyt, miten osakkeet ja indeksit toimivat, voi avoimesti kertoa, mihin sijoittaa ja vinkata myös muita aloittamaan sijoittamisen mahdollisimman pian. Harva on valmis puhumaan kohtaamistaan talousongelmista, -haasteista tai -vaikeuksista silloin, kun tilanne on akuutti. Rannalta on helppo huudella, kun merellä tuulee.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Olen tarkastellut tutkielmassani nuorten ja rahan välistä suhdetta, taloutta käsittelevän journalismin vahvistamia yhteiskunnallisia normeja sekä journalismiin pääsyä. Empiirisen analyysin kohteena on ollut seitsemän vuonna 2020 julkaistua talousaiheista journalistista juttua, joissa pääsee ääneen nuori.

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu nuorten pääsyä osaksi suomalaista taloutta kuvaavaa ajankohtaisjournalismia. Nuorten ja rahan välistä suhdetta journalismin esityksissä on tutkittu tarinoina, joita aineistosta on tunnustettu kolme: ”vaikeuksien kautta voittoon”, ”säästeliäisyys on hyve” ja ”työnteko kannattaa aina”. Tarinat ilmentävät Suomessa tunnettuja suomalaisia ajattelutapoja ja ne linkittyvät kansallisiksi ymmärrettyihin arvoihin sisusta, ahkeruudesta ja sinnikkydestä. Tarinoissa nuorelle talouden toimijalle annetaan jompikumpi kahdesta roolista: nuori on esimerkkitapaus laajemmasta ilmiöstä tai positiivinen poikkeus ja esimerkillinen tapaus yhteiskunnallisesti hyväksyttävästä taloudellisesta toimijasta.

Analyysistä käy ilmi, että päästääkseen ääneen taloutta käsittelevässä journalismissa nuoren on oltava järkevä, suunnitelmallinen, ahkera ja omista virheistään oppinut. Nuori on hankkinut varallisuutensa omalla työllään. Järkevä rahankäyttö tarkoittaa nuoren kohdalla säästeliäisyyttä ja omillaan pärjäämistä. Tämän odotetaan ottavan lainaa vain tarkasti perusteltuun tarkoitukseen ja maksavan lainansa takaisin sopimusehtojen mukaisesti. Taloudellisten vaikeuksien kohdatessa nuoren toivotaan selvittävän ongelmansa itse, eikä apua pyydetä mielellään.

Analyysin perusteella nuori on taloudessa yksinäinen ja varsin pieni toimija, jonka tulee kantaa vastuuta itsestään. Tämä koskee erityisesti nuoria, joilla on juttujen perusteella taloudellisia vaikeuksia. Sitä mukaa kun nuori osoittaa toimivana rationaalisesti, hänen puheoikeutensa tuntuu kasvavan. Mikäli nuori on osoittanut osaavansa kuluttaa vastuullisesti, säästää ja sijoittaa, sitä suuremmalla mandaatilla hän voi neuvoa muita nuoria.

Pääsyä käsittelevä keskustelu on viime vuosina liitetty osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua sukupuolten tasa-arvosta. Suomesta ja ulkomailta löytyy esimerkkejä medioista, jotka ovat aloittaneet projekteja varmistaakseen sukupuolten tasa-arvoisemman näkymisen mediassa. Tietoisista valinnoista ja teoista huolimatta naisten osuus mediassa on edelleen noin kolmasosan. Myös journalismin ja esittämisen teema on ollut osa julkista keskustelua. Tuorein esimerkki liittyy pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin. Journalismia on kritisoitu siitä, miten eri tavoin sotaa pakenevia kuvattiin vuonna 2015, kun Eurooppaan saapui tuhansia pakolaisia Lähi-idästä verrattuna vuoteen 2022, kun ukrainalaisia pakolaisia pakeni Venäjän aloittamaa hyökkäyssotaa. Journalismilta on penähty vastuuta yhteiskunnan polarisoitumiseen ja vihapuheeseen, mutta samalla sitä on syytetty mielipiteiden hysyttelystä.

Mediat ovat kiinnostuneet siitä, miten nuoret käyttävät mediaa ja miten heidät saisi houkuteltua maksaviksi asiakkaiksi. Median murroksen myötä kotimaiset toimijat kilpailevat samoista yleisöistä sosiaalisen median jättien kanssa. Media näkee jopa velvollisuudekseen tarjota vaihtoehdon globaaleille mediajäteille. Nuorten tavoittamiseksi mediat uudistuvat tavoilla, jotka eivät välttämättä ole journalistisesti perusteltuja. Nuoret ovat kykeneväisiä hakeutumaan kiinnostavien sisältöjen pariin myös itse.

Tutkielman aihe kytkeytyy osaksi laajempaa keskusteltua paitsi nuorten ja journalismin suhteesta, myös journalismin ja talouden välisestä suhteesta. Analyysin pohjalta voisi pohtia myös journalismin tehtävää taloutta käsittelevissä jutuissa. Onko journalismin tehtävä opettaa ihmisiä tietynlaisiksi taloudellisiksi toimijoiksi ja kenen päätettävissä on, minkälainen taloudellinen toiminta on tavoiteltavaa?

Tämän tutkielman valossa näyttää sitä, että nuorten ja rahan suhdetta tarkasteleva journalismi uusintaa vahvasti perinteisiä suomalaisiksi miellettyjä arvoja, kuten ahkeruutta, säästäväisyyttä ja sääntöjen noudattamista. Muunlaiset ja radikaalit ajattelutavat loistavat toistaiseksi poissaolollaan.

LÄHTEET

Tutkimuskirjallisuus

Ahokas, Jussi. 2016. "John Maynard Keynesin talouspolitiikka ja suomalaiset keynesiläisen talouspolitiikan määritelmät." *Poliittinen talous* 4 (1): 15–41.

<https://doi.org/10.51810/pt.96129>

Ahva, Laura, Heikki Heikkilä ja Risto Kunelius. 2016. "Civic Participation and the Vocabularies for Democratic Journalism." Teoksessa *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*, toimittanut Chris Atton, 155–164. London: Routledge.

Alasuutari, Pertti. 1996. *Toinen tasavalta: Suomi 1946-1994*. Tampere: Vastapaino.

Edström, Maria. 2014. "Nordic journalism with gender parity and problems." Teoksessa *Making Change. Nordic Examples of Working Towards Gender Equality in the Media*, toimittaneet Maria Edström ja Ragnhild Mølster, 47–51. Göteborg: NORDICO.

Falchikov, Nancy. 1986. "Images of Adolescence: An Investigation into the Accuracy of the Image of Adolescence Constructed by the British Newspapers". *Journal of Adolescence* 9 (2): 167–80. [https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1016/S0140-1971\(86\)80019-7](https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1016/S0140-1971(86)80019-7).

Figueras-Maz, Mònica, Mauri-De Los Ríos ja Rodríguez-Martínez Ruth. 2013. "Invisible, Stereotyped and Filtered by Adults: The Image of Young People in the Catalan News Media". *Young* 21 (1): 77–93. <https://doi.org/10.1177/1103308812467672>.

Haaparanta, Pertti ja Marja-Liisa Halko. 2010. Rationaalisesta päätöksenteosta. *Naiset, miehet ja talous*, toimittanut Marja-Liisa Halko, Anne Mikkola ja Olli-Pekka Ruuskanen, 17–35. Helsinki: Gaudeamus.

Halko, Marja-Liisa, Anne Mikkola ja Olle-Pekka Ruuskanen (toim.). 2010. *Naiset, miehet ja talous*. Helsinki: Gaudeamus.

Harjuniemi, Timo. 2021. "Talouden asiantuntijoiden uskottavuuden hierarkia suomalaisten talous- ja politiikan toimittajien silmin." *Media & viestintä* 44 (3): 30–51.

<https://doi.org/10.23983/mv.111508>.

Harjuniemi, Timo. 2020. *Asiantuntijoita vai asiansa ajajia? Suomalaisten toimittajien näkemyksiä talouspolitiikan asiantuntijuudesta*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Harjuniemi, Timo. 2018. "Talous ja politiikka törmäyskurssilla: Talouskurin järki The Economist -lehdessä." *Media & viestintä* 41 (3): 151–170.

<https://doi.org/10.23983/mv.75322>.

Heikkilä, Heikki. 2001. "Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvuilla." Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

<https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5173-2>.

Heikkilä Heikki, Heikki Hellman ja Liisa Ovaska. 2023. *Mä lehden luin: Yleisön suhde painettuun ja digitaaliseen sanomalehteen*. Tampere: Tampere University Press.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-044-1>.

Hellman, Heikki. 2022. "Lehdistön alueelliset valtiat: Sanomalehdistön kilpailu ja keskittyminen merkityksellisillä markkinoilla." *Media & viestintä* 45 (3): 1–29.

<https://doi.org/10.23983/mv.122138>.

Huovila, Tapani. 2003. *Tiedolla korkoa. Suomalaista talousjournalismia 1900-luvulla*. Helsinki: Inforviestintä.

Hurmeranta, Markku. 2012. "Talousmedia murroksessa - Muutosdynamiikan tarkastelu mediatalouden ja median käytön näkökulmista". Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

<https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8833-7>.

Kunelius, Risto, Elina Noppari ja Esa Reunanen. 2010. *Media vallan verkoissa*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Könönen, Janne. 2005. "Media yli-innostuu ja unohtaa kriittisyyden – kolme tapausta mediatoimialan uutisoinnista." Teoksessa *Mediajättien aika*, toimittaneet Ojala, Jari ja Turo Uskali, 219–246. Helsinki: Inforviestintä.

Lehtinen, Aki Petteri. 2020. "Journalismin totuudenmukaisuus: luottamussuhde yleisöjen kanssa." *Media & Viestintä* 43 (3): 206–226. <https://doi.org/10.23983/mv.98407>.

Lepianka, Dorota. 2015. "The Representation of Youth in the Dutch News Media." *Young* 23 (4): 277–292. <https://doi.org/10.1177/1103308815596881>.

Levinsen, Klaus ja Charlotte Wien. 2011. "Changing media representations of youth in the news – a content analysis of Danish newspapers 1953–2003". *Journal of Youth Studies* 14 (7): 837–851. <https://doi.org/10.1080/13676261.2011.607434>.

Luostarinen, Heikki ja Turo Uskali. 2006. "Suomalainen journalismi ja yhteiskunnan muutos." teoksessa *Uusi jako: miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta?*, toimittaneet Heiskala, Risto ja Eeva Luhtakallio, 179–201. Helsinki: Gaudeamus.

Luostarinen, Heikki ja Pentti Raittila (toim.) 2014. *Journalistin vapaus*. Tampere: Vastapaino.

Mikkonen, Antti. 1998. *Rahavallan rakkikoirat. Tositarinoita talousjournalismista*. Porvoo: WSOY.

Mårtensson, Bo ja Lindhoff, Håkan. 1998. State, Market, Crisis: Swedish News Journalism on the Economy. *Nordicom Review* 19 (1): 85–100.

Mäkelä, Maria. 2020. "Aikamme mallitarinoita." teoksessa *Kertomuksen vaarat: Kriittisiä ääniä tarinataloudessa*, toimittanut Mäkelä, Maria, et. al., 23–40. Tampere: Vastapaino.

Newman, Nic, Richard Fletcher, Kirsten Eddy, Craig T. Robertson ja Rasmus Kleis Nielsen. 2023. *Reuters Institute Digital News Report 2023*. Reuters Institute for the Study of Journalism.

- Nofsinger, John R. 2005. "Social Mood and Financial Economics." *The Journal of Behavioral Finance* 6 (3): 144–160. https://doi.org/10.1207/s15427579jpfm0603_4.
- Okkonen, Antero. 1974. *Toimittajan opas*. Hämeenlinna: Karisto
- Pekkarinen, Jukka ja Pekka Sutela. 2000. *Mikrosta makroon*. Helsinki: WSOY.
- Pohjola, Matti. 2019. *Taloustieteen oppikirja*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Poot, Freija ja Joke Bauwens. 2022. "'Like the Oceans We Rise': News Frames on Youth for Climate." *Young* 1–17. <https://doi.org/10.1177/110330882211159>
- Porteous, M. A. ja N. J. Colston. 1980. "How Adolescents are Reported in the British Press." *Journal of Adolescence* 3 (3): 197–207. [https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1016/S0140-1971\(80\)80054-6](https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1016/S0140-1971(80)80054-6).
- Raeymaeckers, Karin. 2004. "Newspaper editors in search of young readers: content and layout strategies to win new readers." *Journalism Studies* 5 (2): 221–232. <https://doi.org/10.1080/1461670042000211195>
- Reunanen, Esa ja Anna Simola. 2010. *Kaikki toistaiseksi hyvin: Kansainvälinen finanssi-kriisi talousjournalismissa*. Tampere: Juvenes Print.
- Schön, Lennart. 2013. *Maailman taloushistoria: teollinen aika*. Tampere: Vastapaino.
- Seuri, Olli. 2020. *Avoin kysymys: haastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.
- Suomen Nuorisolaki 1285/2016.
- Valkenburg, Patti M. ja Jessica Taylor Piotrowski. 2017. *Plugged In: How Media Attract and Affect Youth*. Oxford: Yale University Press.
- Virsu, Ville ja Paula Sjöblom. 2020. "Kiertotalouden kehykset: Vertailussa viranomaisviestintä ja kansalaisten määritelmät." *Media & viestintä* 44 (3): 227–247. <https://doi.org/10.23983/mv.98408>.

Väliverronen, Esa. 2009. "Journalismi kriisissä?" teoksessa *Journalismi murroksessa*, toimittanut Esa Väliverronen, 13–31. Helsinki: Gaudeamus.

Wiio, Juhani. 2006. "Media uudistuvassa yhteiskunnassa. Median muuttuvat pelisääntöt." *Sitran raportteja 65*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ylikoski, Matleena. 2023. *Journalismin moniäänisyyden mittaaminen. Moniäänisyysmittari – Journalismin moniäänisyyttä mittaamassa ja kehittämässä -hanke 2021–2022*. Tampere: Tutkimuskeskus COMET.

Journalistiset jutut ja verkkolähteet

Alma Media Oyj. 2019. "Nuoret ja mediakulutus 2019. Nuorten, 15-24-vuotiaiden, mediakulutuksen erityispiirteet, odotukset ja arvostukset uutisia ja uutismaista sisältöä kohtaan." https://akerlundinsaatio.fi/wp-content/uploads/2019/11/NUORET-JA-MEDIAKULUTUS_TUTKIMUS_ARTIKKELI_edit.pdf Viitattu 28.11.2022.

BBC. 2023. "50:50 The Equality Project". <https://www.bbc.co.uk/5050/> Viitattu 14.4.2023.

Gästgivar, Jenni. 2022. "Aapon, 13, huima tempu päättyi yli 1,4 miljoonan ihmisen katsottavaksi – pystytkö samaan?" *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/iltavurheilu/a/67476af7-c6bc-4556-bd05-b0d2562eea1c> Viitattu 28.11.2022.

HS Nyt. 2022. "Tätä on HS Nyt." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/nyt/art-2000009160099.html> Viitattu 28.11.2022.

Intrum Oy. 2.3.2022. "Nuorten ja vanhojen ongelmavelkaantumisen lisääntynyt ja maksukyky heikentynyt voimakkaasti". Tiedote. <https://www.intrum.fi/fi/yrityksille/raportit-ja-analyysit/analyysit/nuorten-ja-vanhojen-ongelmavelkaantuminen-lisaantynyt-ja-maksukyky-heikentynyt-voimakkaasti/> Viitattu 1.2.2023.

Julkisen sanan neuvosto. 2023. Journalistin ohjeet. <https://jsn.fi/journalistin-ohjeet/>. Viitattu 23.5.2023.

Kotimaisten kielten keskus. 2023. Talous. https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksia_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta/sanojen_alkuperasta_s-t/talous. Viitattu 1.3.2023.

Laaninen, Tiina. 2022. "Hyvä kiertämään." *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/perhe/art-2000009155489.html> Viitattu 28.11.2022.

Liikenne- ja viestintäministeriö. 2020. Koronatuesta helpotusta medialle. <https://lvm.fi/-/koronatuesta-helppotusta-medialle-1233205> Viitattu 16.5.2023.

Ollikainen, Jade. 2022. "Kun Vilhelmiina, 22, putosi lattialle ja alkoi kouristella, hän ei arvannut, miten paljon hänen elämänsä muuttuisi." *Me Naiset*. <https://www.is.fi/me-naiset/hyva-fiilis/art-2000009215792.html> Viitattu 28.11.2022.

Oxford Learner's Dictionaries. 2023. Economy. Oxford University Press. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/economy>. Viitattu 1.3.2023.

Press Freedom Index. 2023. <https://rsf.org/en/index> Viitattu 24.1.2024.

Saarenmaa, Kaisa ja Sauri, Tuomo. 2017. "Mediamarkkinat kovassa testissä". *Tieto & Trendit* (blogi). Tilastokeskus 31.5.2017. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2017/mediamarkkinat-kovassa-testissa/> Viitattu 17.5.2023.

Sarhimaa, Jutta. 2023. "'Meillä on tärkeä rooli siinä, millaiseksi maailma muovautuu' – Mitä HS:n tasa-arvoprojektissa on tähän asti opittu?". *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009431896.html> Viitattu 14.4.2023.

StatFin. 2022. 1.6 Suurimmat joukkoviestintäyritykset liikevaihdon mukaan: Toimialat 2010–2021. Joukkoviestinnän talous ja kulutus. https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suom0000.htm Viitattu 17.5.2023.

STT Info. 2020. "Yhä useampi nuori harkitsee ensiasunnon ostoa - korona vaikuttanut joka neljännen suunnitelmiin." Danske Bank A/S, Suomen sivuliike.

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/yha-useampi-nuori-harkitsee-ensiasunnon-ostoa---korona-vaikuttanut-joka-neljannen-suunnitelmiin?publisherId=65472256&releaseId=69885607> Viitattu 1.2.2023.

Sutela, Hanna. 2021. ”Koronan satoa: nuoret naiset opiskelevat, miehet enemmän työttöminä”. *Tieto&Trendit* (blogi). Tilastokeskus. 25.2.2021. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2021/koronan-satoa-nuoret-naiset-opiskelevat-miehet-enemman-tyottomina/> Viitattu 1.2.2023.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2022. Perhevapaiden käyttö ja kustannukset. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemuus/perhevapaiden-kaytto-ja-kustannukset> Viitattu 19.4.2023.

Tilastokeskus. 2021. 1. Koronapandemian vaikutukset mediatalouteen ja median kulu-
tukseen. https://www.stat.fi/til/jvie/2020/jvie_2020_2021-12-03_kat_001_fi.html Viitattu 16.5.2023.

Tilastokeskus. 2022. Joukkoviestintämarkkinat palautuivat pandemiaa edeltäneelle tasolle vuonna 2021. <https://stat.fi/julkaisu/ckto1u8cg178w0b00vamhygvw> Viitattu 17.5.2023.

Turunen, Vesa. 2021. ”Korona eristi opiskelijat: ’Kukaan ennen meitä ei ole joutunut aloittamaan opintojaan näin’”. *Tehy-lehti*. <https://www.tehylehti.fi/fi/i ihmiset/korona-eristi-opiskelijat-kukaan-ennen-meita-ei-ole-joutunut-aloittamaan-opintojaan-nain> Viitattu 15.4.2023.

Valtioneuvosto. 2021. ”Lapset, nuoret ja koronakriisi. Lapsistrategien koronatyöryhmän arvio ja esitykset lapsen oikeuksien toteuttamiseksi”. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:2. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162647/VN_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 31.1.2023.

Valtioneuvoston tiedepaneeli. 2020. "COVID-19-kriisin haitallisten vaikutusten ehkäiseminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tiedepaneelin vastaukset valmisteluryhmän kysymyksiin". Valtioneuvoston COVID19-tiedepaneelin raportti 1.6.2020.

https://vnk.fi/documents/10616/21411573/VNK_Tiedepaneelin_raportti_200601.pdf/b3c837ba-02a1-693b-ccf5-fbdada481c01 Viitattu 16.4.2023.

Vento, Justus. 2020. "Tuore tutkimus: Moni nuori haluaisi itsenäistyä jo 18-vuotiaana, mutta aikataulu toteutuu harvoin – 'Nuoria huolettavat etenkin rahaan liittyvät asiat'. *Etelä-Suomen Sanomat*. <https://www.ess.fi/paikalliset/2388689> Viitattu 15.4.2023.

Yle. 2022. Ylen vuosikertomus 2022. <https://drive.google.com/file/d/1YnmkpjGFqZp-pYTLWC6rDnuT7oTof7J3/view> Viitattu 19.5.2023.

Yle. 2020a. "Ylen strategia. Kaikilla yhteinen, jokaiselle oma". <https://yle.fi/aihe/strategia> Viitattu 28.11.2022.

Yle. 2020b. "Yle perustaa nuorten uutistoimituksen." *Yle*. Tiedote. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/11/10/yle-perustaa-nuorten-uutistoimituksen> Viitattu 28.11.2022.

Yle. 2018. "Ylen vuosi 2017: Isoja elämyksiä kaikille, koukuttavia sisältöjä nuorille". <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/03/14/ylen-vuosi-2017-isoja-elamyksia-kaikille-koukuttavia-sisaltoja-nuorille> Viitattu 28.11.2022.

Yläjärvi, Erja ja Ubaud, Anu. 2018. "Naisten osuus HS:n jutuissa on kolmannes, ja se on liian vähän – Sitoudumme edistämään tasa-arvoa, laskuri kertoo HS:n tilanteen reaaliajassa". *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005594582.html> Viitattu 14.4.2023.

Tutkimusaineisto

Haapala, Valpuri. 2020. "Paulan, 28, perhe elää 'tukihimmelissä', jossa työnteko ei kannata: 'En ole halunnut tehdä elämästä yhtä kärsimysnäytelmää'". *MTV Uutiset*.

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/paulan-28-perhe-elaa-tukihimmelissa-jossa-tyon-teko-ei-kannata-en-ole-halunnut-tehda-elamasta-yhta-karsimysnaytel-maa/7975784#gs.vgfdv7> Viitattu 5.4.2023.

Jaakkola, Pauliina. 2020. ”Emilia, 26, hankki edunvalvojan itselleen – saa nyt käyttöönsä 40 euroa kahdesti viikossa: ’Aluksi ahdisti, mutta uskon, että näin opin hoitamaan raha-asiani’”. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-11382832> Viitattu 5.4.2023.

Juntunen, Salla. 2020. ”Hanna, 26, säästää tai sijoittaa 1 400 euroa kuussa – yksi elämätavan muutos osoittautui oivaksi säästövälineeksi”. *Taloussanommat*. <https://www.is.fi/taloussanommat/oma-raha/art-2000006546145.html> Viitattu 5.4.2023.

Karppi, Tiina. 2020. ”Monen opiskelijan talous on tänä syksynä poikkeuksellisen tiukilla – ’Niukasti kun elää, niin selviää kevääseen’, arvelee Ella Vainikka”. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-11554303> Viitattu 5.4.2023.

Kröger, Tanja. 2020. ”Kun Elsamari Tihula, 22, muutti omilleen, rahankäyttö lähti käsistä – moni nuori putoaa samaan ansaan: ’Ostan tosi paljon turhaan’”. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-11650117> Viitattu 4.4.2023.

Kuparinen, Jesse. 2020. ”16-vuotiaat Akseli ja Waltteri sijoittavat omia rahojaan ja neuvovat muita nuoria – näin he aloittivat”. *Taloussanommat*. <https://www.is.fi/taloussanommat/art-2000007662611.html> Viitattu 5.4.2023.

Rantanen, Linda. 2020. ”Tarkan markan vartijaksi”. *Iltalehti*. <https://www.iltalehti.fi/taloussankari/a/9089980e-c247-4a3c-9234-38781e02b392> Viitattu 5.4.2023.